

प्रदेश सभा
शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समिति
बागमती प्रदेश

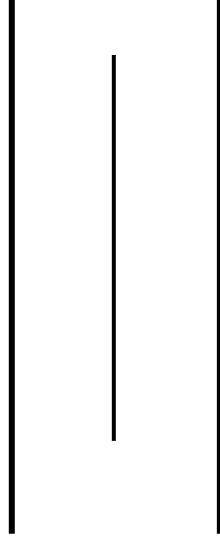

तेस्रो
वार्षिक प्रतिवेदन २०७८

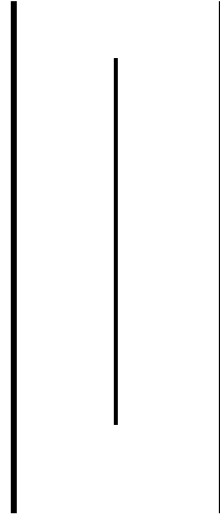

शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समिति सचिवालय
हेटौंडा, मकवानपुर, नेपाल

प्रदेश सभा
शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समिति
बागमती प्रदेश

तेस्रो वार्षिक प्रतिवेदन २०७८

शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समिति सचिवालय
हेटौडा, नेपाल
प्रदेश सभा

शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समितिमा रहनु हुने माननीय सदस्यहरु

सभापति

मा. घनश्याम दाहाल

सदस्य

मा.इन्द्रमाया गुरुङ्ग

सदस्य

मा.उर्मिला कर्मचार्य

सदस्य

मा.कन्चन खनाल

सदस्य

मा.केशव प्र. पोखरेल

सदस्य

मा.गोमा भुर्तेल

सदस्य

मा.प्रकाश श्रेष्ठ

सदस्य

मा. प्रेम बहादुर पुलामी

सदस्य

मा.बलराम पौडेल

सदस्य

मा.विजया श्रेष्ठ के.सी.

सदस्य

मा. बसन्त प्र. मानन्धर

सदस्य

मा. मैना अछामी

सदस्य

मा. रजनी अमात्य जोन्छे

सदस्य

मा. डा. राजाराम कार्की

सदस्य

मा.लालकुमारी पुन

सदस्य

मा. सरस्वति वाटी

सदस्य

मा. सृजना सैजु

सदस्य

मा. भिमसेन खत्री

भूमिका

प्रदेश सरकारलाई प्रदेश सभाप्रति उत्तरदायी, जवाफदेही र जिम्मेवारी बनाउन तथा प्रदेश सरकारबाट भए गरेका काम कारवाहीलाई सुक्ष्म ढङ्गले अध्ययन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गरी सरकारलाई आवश्यक राय सल्लाह वा सुझाव वा निर्देशन दिन प्रदेश सभा नियमावली (पहिलो संशोधन), २०७४ को नियम १४६ बमोजिम गठन भएको विभिन्न विषयगत समितिहरूमध्ये शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समिति पनि एक हो । सरकारले पेश गरेको विधेयक, सरकारको नीति तथा वार्षिक कार्यक्रम, प्रदेश सरकारको बजेट तथा सरकारले तर्जुमा गरेको नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधिहरू एवं सरकारको कार्यक्रमहरूलाई समितिहरूले संविधान तथा ऐन बमोजिम छु छैन हेर्ने, संशोधन गर्ने र समितिहरूमा भौतिक रूपमा जिम्मेवार व्यक्तिहरूलाई उपस्थित गराएर छलफल गर्ने र आवश्यक राय सल्लाह वा सुझाव वा निर्देशन दिन सक्ने भएकोले समितिहरूलाई Mini Parliament समेत भनेर चिनिन्छ । यस समितिमा प्राप्त भएका विधेयकहरू माथि दफावार छलफल हुने गरेको, दफावार छलफलमा संशोधन पेश गर्नुहुने माननीय सदस्यहरूलाई बैठकमा उपस्थित गराउने गरिएको छ । विधेयकको उद्देश्य, नीति र लक्ष्य प्राप्तिका लागि स्टेक होल्डर एवं सर्वसाधारण जनताको समेत भावना समेटिने गरी समितिले हालसम्म एक वटा संशोधन विधेयक समेत गरी १२ वटा विधेयक पारित गरेको छ । तर गएको एक वर्षमा समितिले एउटा पनि विधेयक प्राप्त गर्न सकेको छैन । संविधानत विकास निर्माणको कार्य प्रत्यक्ष रूपमा सरकारसँग सम्बन्धित विषय हो । तथापि प्रदेश सरकारको विभिन्न संयन्त्रले प्रदेश सरकारलाई सहि बाटोमा हिंडाउन, प्रदेशको विकास निर्माणको कार्य, मन्त्रालय अन्तर्गतका जिल्ला स्थित सेवा कार्यालयहरूले प्रवाह गरेका सेवाहरू सुशासन सहित, निष्पक्ष र विवादरहित ढंगले तथा समयमानै सहज रूपमा कार्यान्वयन गरिएको छ वा छैन भन्ने विषयमा निगरानी राख्ने सार्वभौम जनताको प्रतिनिधिमूलक संयन्त्र प्रदेश सभा भएको र सोही प्रयोजनको लागि प्रदेश सभाले यो समिति गठन गरेको हो । प्रदेश सभा र प्रदेश सभाको विषयगत समिति नेपालको सन्दर्भमा पहिलो अभ्यास हो तथापि यो समिति आफ्नो कार्य सम्पादनको क्रममा सरकारले सुरु गरेको विकास निर्माणको कार्यमा, सरकारले उपलब्ध गराउने सेवा सुविधामा तथा समय समयमा परिस्थितिजन्य अन्य आवश्यक कार्यमा सरकारलाई आवश्यकता अनुसार निर्देशन, राय वा सल्लाह सुझाव दिने कार्यमा समेत यो तीन वर्षको अवधिमा यो समिति सदैव सक्रिय रहेको छ र आगामी दिनहरूमा अझ सक्रिय हुने विश्वास दिलाउन चाहन्छु ।

समितिले सर्वसाधारण जनताको स्वच्छन्द वाँचन पाउने मौलिक अधिकारलाई जोड दिँदै कोभिड १९ को महामारीबाट नागरीकलाई बचाउन प्रदेश सरकारले गर्नु पर्ने कार्यका लागि भर्च्युअल बैठकबाट सामाजिक विकास मन्त्रालय मार्फत प्रदेश सरकारलाई घच्चचाई रहेको छ । समितिले हालसम्म गरेका कार्यहरू, मन्त्रालय र मन्त्रालय अन्तर्गतका निकायहरूबाट प्राप्त विवरण अध्ययन अनुगमनको आधारमा यो प्रतिवेदन तयार गरी प्रदेश सभामा पेश गर्ने निर्णय भए अनुसार यो प्रतिवेदन पेश गरेको छु । यो प्रतिवेदनबाट प्रदेश सरकारलाई कार्यसम्पादनमा सहयोग पुग्ने विश्वास लिएको छु ।

समितिको बैठकमा सक्रियताका साथ भाग लिई समितिको कार्य सम्पादनमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नु हुने समितिका माननीय सदस्यहरूको उच्च प्रशंसा गर्दछु । यस अवधिमा प्रदेश सभाका माननीय सभामुख र माननीय उपसभामुखबाट आएका राय सुझावको लागि आभार प्रकट गर्दछु । यस समितिको आमन्त्रणामा प्रत्यक्ष उपस्थित भएर वा अप्रत्यक्ष रूपमा समेत समितिले मागेको विवरणहरू उपलब्ध गराई सहयोग गर्नु हुने प्रदेश सरकारका सम्बन्धित मन्त्रालय, विभाग एवं निकायका पदाधिकारी, प्रदेश सभाका सचिव तथा समितिका सचिव लगायतका सम्पूर्ण कर्मचारीहरू, सम्बद्ध जनसमुदाय, किसान दाजुभाइ तथा दिदी बहिनी र समितिको कामकारवाहीको विषयमा आम नागरिकलाई सुसूचित गर्ने सञ्चार जगतलाई समेत हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

मिति: २०७८ जेठ २७

मा.घनश्याम दाहाल
सभापति
शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समिति
प्रदेश सभा, वागमती प्रदेश

विषय - सूची

कार्यकारी सारांश

परिच्छेद - १ पृष्ठभूमि	१-३
१.१ विषय प्रवेश	१-२
१.२ शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समिति	१-२
१.३ समितिको कार्यक्षेत्र	३
१.४ समितिको संरचना	३
१.५ अध्ययन विधि	३
परिच्छेद - २ समितिबाट सम्पादित कार्यहरू	४-१७
२.१ समितिको शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि सम्बन्धी दृष्टिकोण	४-५
२.२ समितिले देखेका चुनौतिहरू	५
२.३ समितिले हालसम्म गरेको कामहरूको विवरण	५-१३
२.४ समितिको निर्णय	१३-१७
परिच्छेद - ३ निष्कर्ष र सुझाव	१७-२१
अनुसूचीहरू	२२-२९
अनुसूची - १ समितिका माननिय सदस्यहरूको नामावली र समिति सचिवालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको नामावली	२२
अनुसूची - २ समितिबाट भएका निर्णयहरू	२३-२९
अनुसूची - ३ समितिका सदस्यहरूको बैठकमा सहभागिता	२९

पृष्ठभूमि

१.१ विषय प्रवेश

विकास भन्नाले साविकको अवस्थाबाट सकारात्मक उपलब्धि सहित अगाडि बढ्ने प्रक्रिया हो । हाम्रो सन्दर्भमा विकासले लक्षित गरेका प्रमुख तीन उद्देश्यहरू नागरिकको आधारभूत आवश्यकताहरू परिपूर्ति गर्नु, उनीहरूको जीवनस्तर उठाउनु र जनताको आर्थिक क्रयशक्ति बढाउनु हो । कुनै पनि देश विकसित हुन त्यस देशका जनताको प्रति व्यक्ति आय (Per Capita Income) औसत आय, जीवनस्तर र राष्ट्रको वार्षिक आयलाई हेरिन्छ । हरेक क्षेत्रको एउटा सुनिश्चित वृद्धिलाई नै विकास भन्न सकिन्छ ।

नेपाल एक कृषि प्रधान मुलुक हो । यस कृषि पेशामा अधिकांश मानिसहरू निर्भर रहेकोले नेपालमा सर्वप्रथम कृषि क्षेत्रको विकास हुनु जरुरी छ । त्यस्तै गरेर शिक्षा, स्वास्थ्य र अन्य क्षेत्रको विकास हुनु पनि त्यतिकै जरुरी छ । नेपालमा सर्वप्रथम वि.स. २०१३ सालबाट पञ्चवर्षीय योजना शुरु भएको हो । हरेक योजनामा कृषि, स्वास्थ्य, शिक्षा क्षेत्रको विकासको लागि योजनाको खाका तयार भए तापनि आशातित सफलता प्राप्त गर्न नसकिरहेको परिप्रेक्ष्यमा हामी पन्ध्रौँ पञ्चवर्षीय योजना चरणमा छौँ । नेपालको संविधानले संघीय लोकतन्त्र सहितको गणतान्त्रिक व्यवस्थालाई अंगिकार गरिसकेपछि स्थानीय तह हुँदै प्रदेश सभा र प्रतिनिधि सभाको निर्वाचनद्वारा प्राप्त राजनैतिक उपलब्धिलाई संस्थागत गर्दै नियन्त्रण र सन्तुलनको आधारमा प्रदेश सभाभित्र विभिन्न विषयगत समितिहरूलाई कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

१.२ शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समिति

प्रदेश सभाको कामकारवाहीलाई चुस्त, दुरुस्त र यसको प्रभावकारिता वृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ संसद भित्रैबाट सभाको अभिन्न अंगको रूपमा स्थापित संयन्त्र नै संसदीय समितिहरू हुन्, जसलाई Mini Parliament को रूपमा समेत परिभाषित गरिएको छ । प्रदेश सभाले सम्पन्न गर्न पर्ने महत्वपूर्ण, गहन र जटिल कार्यहरू प्रदेश सभाको सदनमा हुने सिमित र औपचारिक छलफल, प्रश्नोत्तर र सरकारी आश्वासनबाट मात्र पूरा हुन सक्दैनन् र प्रदेश सभाको भूमिकामा वस्तुपरक, यथार्थपरक र निर्णायक बनाई जीवन्त राख्न तथा प्रदेश सभाको कार्य बोझलाई कम गर्न प्रदेश सभाको भूमिकामा प्रतिकूल नहुने गरी जिम्मेवारी वहन गर्न यस्ता संसदीय समितिहरू गठन भएका छन् ।

प्रदेश सभामा प्रवेश गरेको कुनै पनि विषयहरू यस्ता संसदीय समितिहरूमा व्यापक र गहन छलफल हुने, दलीय निर्देशन तथा मतभेदहरू नहुने, विषय विज्ञहरूको उपस्थितिमा छलफल तथा बहस भई निर्णयमा पुग्न सकिने हुँदा यस्ता समितिहरूको भूमिकाले प्रदेश सभालाई बढी जिम्मेवार र उत्तरदायी बनाउँछ । यस्ता समितिहरू जनतासँग निकट सम्बन्ध राख्ने हुँदा प्रदेशको वास्तविक अवस्था, जनताका सरोकारका विषयहरू, माग र आवश्यकता, सरकारले संचालन गरेका विकास निर्माण तथा सेवा सुविधा, प्रदेशको समग्र

आर्थिक अवस्थाको बारेमा प्रत्यक्ष जानकार रहेका हुन्छन् । प्रदेशको आर्थिक तथा सामाजिक विकास गरी दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्न र जनताका आधारभूत आवश्यकताहरू पूरा गर्दै “समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली ” को राष्ट्रिय संकल्पलाई सार्थक परिणाममा पुऱ्याउन प्रदेशको क्षेत्र भित्र हावापानी, माटो, सुहाउँदो बालीनाली लगाउन प्रोत्साहन गर्नुपर्ने, मल बीउ विजन सिँचाईको समयमै व्यवस्थापन हुनु पर्ने, सहकारीको नियमन हुनु पर्ने, प्राविधिक शिक्षालयहरू खोल्न पर्ने र सर्वसुलभ तरिकाले औषधोपचारको व्यवस्था लगायत सभाबाट पारित भएका कानूनहरूको अक्षरशः पालना हुनु पर्ने देखिन्छ । समितिहरूमा जनप्रतिनिधिहरूको प्रतिनिधित्व हुने तथा विभिन्न विषयका विज्ञहरूसंगको छलफल र विचार विमर्श तथा समिति आफैले अनुगमन र अध्ययन गरी तयार गरेको प्रतिवेदनले प्रदेशको कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य तथा सहकारी क्षेत्रको विकासमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउन सकिन्छ । यस्ता समितिहरूले कार्यपालिकाबाट सम्पादित हुने सबै कार्यहरूको नियमित अनुगमन गर्ने, अनियमित कार्यको लेखाजोखा गर्ने, छानविन, अध्ययन, अनुसन्धान गरी प्रतिवेदन पेश गर्ने, समितिका कार्य क्षेत्र भित्रका मन्त्रालयले आफ्नो दायित्व पूरा गरेको छ, छैन हेर्ने, प्रदेश सभाबाट पारित नीति तथा कार्यक्रम र बजेटको कार्यान्वयन केलाउने र कानून निर्माणको क्रममा प्रदेश सभालाई बढी भन्दा बढी प्रभावकारी बनाउने, प्रत्यायोजित अधिकार अन्तर्गत बनेका नियमावली, निर्देशिका ऐनको उद्देश्य अनुरूप छ, छैन हेर्ने र सरकारको तर्फबाट पेश भएका लिखित तथा मौखिक सरकारी आश्वासनहरू पुरा भएको नभएको हेर्ने महत्वपूर्ण भूमिका समितिहरूको रहेको हुन्छ । मन्त्रालयहरूबाट कानूनको पालना भए नभएको, जवाफदेहिता र पारदर्शिताको विषय समेत मूल्याङ्कन गर्ने कार्य समेत समितिको दायित्व भित्र पर्दछ ।

शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समितिको कार्यक्षेत्र, प्रदेशको समग्र कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य, भूमि व्यवस्था, सहकारी, खेलकुद, सामाजिक सुरक्षा (महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक र अपाङ्गता) र संस्कृतिसंग सम्बन्धित छ । तसर्थ प्रदेश सरकारलाई प्रदेश सभाप्रति उत्तरदायी बनाउने र आफ्नो कार्य क्षेत्रभित्रका निकायहरूको क्रियाकलापमा पारदर्शिता, जवाफदेहिताका साथै परिचालनका लागि यसले निम्न लिखित भूमिकाहरू निर्वाह गर्दछ ।

- मन्त्रालय, विभाग र अन्तर्गतका निकायहरूको नीति तथा कार्यक्रम, स्रोत परिचालन, व्यवस्थापन र अरु यससंग सम्बन्धित क्रियाकलापको मूल्याङ्कन गरी सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने र समुचित टिप्पणी, सिफारिश र निर्देशन सहितको वार्षिक प्रतिवेदन बैठकमा पेश गर्ने ।
- मन्त्रपरिषद्का सदस्यहरूले प्रदेश सरकारको तर्फबाट बैठकमा समय समयमा दिएका आश्वासनहरूलाई पूरा गर्न प्रदेश सरकारद्वारा के कस्ता कदमहरू उठाइएका छन् सो सम्बन्धमा अध्ययन गरी सम्बन्धित निकायहरूलाई आवश्यक निर्देशन दिने र सभाको बैठकमा प्रतिवेदन पेश गर्ने ।
- विषयसंग सम्बन्धित सरकारी निकायको सार्वजनिक सम्पतिको हिनामिना भए, नभएको अध्ययन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गरी आवश्यक निर्देशन दिने र प्रतिवेदन पेश गर्ने ।

- प्रदेश सरकारद्वारा प्रचलित ऐन नियम अनुरूप भए गरेका कामकारवाही वारे छलफल गरी सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिने ।
- प्रदेश सरकारद्वारा समय समयमा गठन हुने छानविन आयोग र समितिहरूद्वारा प्रस्तुत प्रतिवेदन कार्यान्वयनको अनुगमन गरी सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक राय, सल्लाह र निर्देशन दिने ।
- मन्त्रालय, विभाग र अन्य निकायहरूबाट सम्पादन भएका कामको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी सो सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशन दिने ।
- बैठकले सुम्पेको अन्य काम गर्ने ।

१.३ समितिको कार्यक्षेत्र

बागमती प्रदेशको, प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ को नियम १४६ को उपनियम (१) बमोजिम प्रदेश सभामा ५ वटा विषयगत समितिहरू रहने प्रावधान बमोजिम शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समिति गठन भएको छ । यस समितिको कार्य क्षेत्रभित्र सामाजिक विकास र भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय रहेका छन् । यस समितिले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने मन्त्रालय र निकायसँग सम्बन्धित प्रत्यायोजित व्यवस्थापन, सरकारी आश्वासन, विधेयक उपर दफावार छलफल तथा समयसापेक्ष अन्य आवश्यक विषय र सरकारले गरेका काम कारवाहीको अध्ययन अनुगमन गरी सो सम्बन्धी प्रतिवेदन सभामा पेश गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । मन्त्रालय, विभाग र अन्तर्गतका निकायहरूको नीति तथा कार्यक्रम, स्रोत परिचालन, व्यवस्थापन र यससँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरूको मूल्यांकन सम्बन्धमा र सभाबाट प्रत्यायोजित गरिएको प्रत्यायोजित व्यवस्थापन अधिकार अन्तर्गत बनेका नियमावली, निर्देशिका र कार्यविधि सम्बन्धमा, मन्त्रपरिषदका सदस्यहरूले प्रदेश सरकारको तर्फबाट बैठकमा समय समयमा दिएका आश्वासनहरूलाई प्रदेश सरकारद्वारा पूरा भएको वा नभएको तथा सरकारको काम कारवाही सम्बन्धमा अध्ययन अनुगमन गरी तयार गरिएको प्रतिवेदनमा औल्याइएको विषयवस्तु सम्बन्धित निकायलाई कार्यान्वयन गर्न आवश्यक निर्देशन, राय सल्लाह समेत दिन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

१.४ समितिको संरचना

प्रत्येक विषयगत समितिमा सभामुखले कार्य व्यवस्था परामर्श समितिको परामर्शमा प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ को नियम १४६ बमोजिम बढीमा २२ जना सदस्यहरू मनोनीत गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ । प्रदेश सभाको सचिव प्रत्येक समितिको पदेन सचिव हुनेछ र सचिवले आफू मातहतको अधिकृतलाई समितिको सचिवको कार्य गर्न तोक्न सक्ने व्यवस्था समेत नियमावलीले गरेको छ । हाल शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समितिमा सभापति सहित २० जना माननीयहरू सदस्य रहनु भएकोमा माननीय सरस्वति बस्नेत र माननीय डा.रामकुमार अधिकारी क्रमसः सामाजिक विकास मन्त्री र राज्य मन्त्रीमा नियुक्ति हुनु भएकोले समितिमा

माननीय सदस्यहरू १८ जना समितिमा हुनुहुन्छ । समितिलाई प्रशासकीय एवं व्यवस्थापकीय सहयोग गर्न एक समिति सचिवालय रहेको छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण अनुसूची १ मा उल्लेख गरिएको छ ।

१.५ अध्ययन विधि

प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ को नियम १५८ बमोजिम प्रत्येक विषयगत समितिले आफ्नो वार्षिक प्रतिवेदन प्रदेश सभा बैठकमा पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । यो प्रतिवेदन यस समितिको तेस्रो प्रतिवेदन भएको व्यहोरा अवगत गराउँदछौ । यस समितिले विषयगत मन्त्रालयहरूको काम कारबाहीलाई लिएर तथा परिस्थितिजन्य उत्पन्न भएको विषयमा तथा अन्य आवश्यक कार्यहरूलाई लिएर समय समयमा आवश्यक निर्देशनहरू समेत दिने गरेको छ । विषयगत मन्त्रालयहरूको जिल्ला स्थित सेवा कार्यालयहरू समयमा नै स्थापना नहुनु, भएका विषयगत कार्यालयहरूमा समायोजनका कारण पर्याप्त जनशक्तिको अभावले र कोरोना भाईरसको कारण लामो समयको लकडाउनले गर्दा आ.व. ०७७।०७८ को नीति कार्यक्रममा प्रस्तावित योजनाहरूको वास्तविक अवस्थाको चित्रण गर्न सकिएन ।

परिच्छेद २

२.१ समितिको शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि सम्बन्धी दृष्टिकोण

संसदीय व्यवस्थाको सुन्दर पक्ष भनेको संसदबाट बजेट पास नगरी खर्च गर्न नपाउने, कर तथा राजस्व पनि प्रदेश सभाबाटै सो सम्बन्धी ऐन पारित गरेर मात्र उठाउन पाउने व्यवस्था छ । बागमती प्रदेश सभा अन्तर्गत गठन भएको शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समितिले प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रमहरू र सो नीति तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयनको लागि छुट्याइएको बजेट सम्बन्धमा विस्तृत छलफल गरी सम्बन्धित निकायलाई मार्ग निर्देश गर्ने अभिन्न अंग मध्येको एक हो । सामाजिक विकास र भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयसँग सम्बन्धित प्रदेश सरकारका कार्यक्रमहरू र विनियोजित बजेट प्रदेश सभाबाट पारित भै कार्यान्वयनको चरणमा प्रवेश गर्ने परिपाटी भए पनि प्रदेश नीति तथा योजना आयोगले प्रस्तावित गरेका नीति तथा आवधिक योजना तथा कार्यक्रमहरू पनि प्रदेश सभामा छलफलको विषय बनाई जाने परिपाटी अवलम्बन गर्न वाञ्छनीय हुन्छ । परियोजना बैंकमा प्रविष्ट हुने योजनाहरूको विश्लेषण गरी वर्गीकरण गर्ने र क्रमिक रूपमा सम्बोधन गर्ने प्रणालीको शुरुवात गरी आवधिक योजनाहरूमा समावेश गर्ने र वर्षको अन्त्यमा गरिने रकमान्तरलाई समेत विषयगत समितिमा छलफल गर्नुका साथै प्रदेश सभामा समेत छलफलको विषय बनाउनु उपयुक्त हुन्छ । सरकारले कार्यक्रम एवं आयोजना प्रस्ताव गर्दा समग्र प्रदेशको आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रमा पार्ने सकारात्मक प्रभावको मूल्यांकन गर्नु पर्दछ र साथै कार्यान्वयनको पनि सुनिश्चित गरिनु पर्दछ । आयोजना एवं कार्यक्रम छनौट गर्दा प्रत्येक निर्वाचन क्षेत्र स्तरीय ठूला, मझौला र साना योजनाहरूलाई प्राथमिकीकरण गरी समानुपातिक बजेट वितरण प्रणालीलाई अवलम्बन गरिनु पर्दछ । संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले प्रस्ताव गरेका शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पशुपालन, फलफूल, तरकारी खेती

एवं विकास सम्बन्धी आयोजना एवं कार्यक्रमहरूमा दोहोरोपना हुनु हुँदैन । स्थानीय स्रोत र साधनको अधिकतम उपयोगितामा ध्यान दिन पर्दछ । आवश्यकताका आधारमा आयोजना एवं कार्यक्रम छनौट गर्दा हावापानी, भूगोल, जनसंख्या, मानव विकास सूचकांक र कार्यान्वयनको सहज पक्षलाई छनौटको आधार बनाइनु उपयुक्त हुन्छ ।

“विकासमा ऐक्यवद्धता, राजनीतिमा प्रतिस्पर्धाको नीतिलाई राजनीतिक संस्कारको रूपमा विकास गरिनु पर्दछ । प्रदेश सरकारबाट स्थानीय तहलाई पठाइने विभिन्न किसिमका अनुदानहरूको कार्यान्वयन पक्षलाई प्रभावकारी बनाउन जरूरी देखिन्छ । शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पशुपालन, फलफूल, तरकारी खेती एवं विकास सम्बन्धी आयोजना एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न स्पष्ट नीति नियमको खाँचो, कर्मचारीहरूको अभाव, समयमै कार्यक्रम तथा अख्तियारी नपुग्नु तथा प्रक्रिया पुऱ्याउन पर्ने वाध्यता मुख्य अवरोध रहेका छन् । नेतृत्वले यो कुरालाई समयमै मनन गरी यस्ता अवरोधहरू हटाई कार्यान्वयन पक्षमा सुधार गर्न आवश्यक छ । राज्यको स्रोतले मात्र शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पशुपालन, फलफूल, तरकारी खेती एवं विकास सम्बन्धी आयोजना एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न नसकिने हुँदा विकासमा सार्वजनिक - नजि - साझेदारी (PPC model), सार्वजनिक नजि - सहकारी (PPC model), संघ - प्रदेश साझेदारी, प्रदेश - स्थानीय साझेदारी तथा संघ - प्रदेश - स्थानीय तह साझेदारीका योजनाहरूलाई उच्च प्राथमिकता दिई कार्यान्वयन गरिनु पर्दछ ।

कार्यान्वयन चरणमा रहेका शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पशुपालन, फलफूल, तरकारी खेती एवं विकास सम्बन्धी आयोजना एवं कार्यक्रमहरूलाई सालबसाली, क्रमागत तथा बहुवर्षीय योजनाका रूपमा निश्चित अवधिमा सम्पन्न हुने आधारमा बजेट विनियोजन गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।

२.२ समितिले देखेका चुनौतिहरू

शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पशुपालन, फलफूल, तरकारी खेती एवं विकास सम्बन्धी आयोजना एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी कृषिमा आत्मनिर्भर हुनु तथा कृषिमा हुने आयातलाई विस्थापित गर्नु आफैमा जटिल र चुनौतिपूर्ण छ । विगतमा भएका प्रयासहरू र राज्यले लिएको यस सम्बन्धी नीतिहरूले लक्ष्यमा पुगेको देखिँदैन । प्रदेश सरकारको यो नौलो अनुभव भए तापनि विगतमा भएका शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पशुपालन, फलफूल, तरकारी खेती एवं विकास सम्बन्धी आयोजना एवं कार्यक्रम सम्बन्धी विकासका गतिविधिहरूलाई मध्यनजर राख्दा र परिवर्तित अवस्थामा समेत समय सापेक्ष सुधारमा आएको सुस्ततालाई ध्यानमा राखेर समितिले केही विकासका चुनौतिहरूलाई औल्याईएको छ -

- गुणस्तरीय र दिगो विकासको अवधारणा बन्न नसक्नु,
- चुस्त कर्मचारीतन्त्रको अभाव,
- सहि तथ्याङ्क नहुनु,
- प्रदेश सभाका सदस्यहरूलाई विकास निर्माणको कार्यमा सरिक गराउन पर्याप्त समन्वय नहुनु,

- राजनीति पहुँचको आधारमा विकास निर्माण योजना तर्जुमा हुनु,
- स्थानीय स्रोत र साधन परिचालनको ठोस नीति नहुनु,
- समय सापेक्ष प्रविधिको प्रयोग नगरिनु,
- विकासलाई उत्पादनसँग जोड्न नसक्नु,
- साझा उत्तरदायित्वको भावना नहुनु,
- मूल्यांकन तथा अनुगमन प्रणाली व्यवस्थित नहुनु,
- विकास निकायहरूबीच समन्वय नहुनु,
- विकासलाई सामाजिक न्यायसँग जोड्न नसक्नु,
- कार्यान्वयन पक्ष फितलो हुनु,
- राजनीति केवल राजनीतिका लागि मात्र होइन, राजनीति विकासका लागि हो भन्ने भावना कार्यशैलीमा नदेखिनु,
- संविधान र दस्तावेजहरूमा लेखे बमोजिम कार्यान्वयनमा विगतका कार्यशैलीमा सुधार नआउनु,
- स्पष्ट दृष्टिकोण नहुनु,
- समायोजनको कारण कर्मचारीको अभाव,
- कोरोना १९ को कारण देशमा लागु भएको निषेधाज्ञा

२.३ समितिले हालसम्म गरेको कामहरूको संक्षिप्त विवरण

प्रदेश सभाले मिति २०७४।११।१४ गते प्रदेश सभा नियमावली, २०७४ पारीत गरे पछि सोही नियमावलीको नियम १४६ अनुसार विषयगत समितिहरू गठन भएका हुन । यस क्रममा शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समिति पनि मिति २०७४।११।१५ मा गठन भएको थियो । गठन अवधि देखि हालसम्म समितिले आफ्नो कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित र समसामायिक विषयहरूमा गरी कूल ५७ (सन्ताउन्न) बैठकहरू बसी प्रदेश सरकार तथा सम्बन्धित मन्त्रालयहरूलाई मार्ग निर्देशन गर्ने कार्य गरेको छ । आवश्यकता अनुसार उपसमिति गठन गर्न सकिने प्रावधान भएकोले समितिले समय समयमा उपसमिति गठन गरेको छ । कानून निर्माण समेत समितिको कार्यक्षेत्र रहेको सन्दर्भमा यस शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समितिले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र परेका विधायिकी कार्य समेत गर्दै आएको छ ।

विधायिकी कार्य अन्तर्गत समितिमा हालसम्म दफावार छलफल भएका विधेयकहरूको विवरण

१. प्रदेश दुग्ध विकास बोर्डको स्थापना र व्यवस्थापन गर्न बनेको विधेयक २०७५
२. प्रदेश स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक २०७५
३. प्रदेश प्राविधिक शिक्षा परिषद् स्थापना र सञ्चालन गर्न बनेको विधेयक २०७५
४. प्रदेशमा खेलकुद विकास गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक, २०७५
५. प्रदेश सहकारी सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक, २०७६

६. प्रदेश बालबालिकाको अधिकार सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक, २०७६
७. प्रदेश बीउ विजन सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक, २०७६
८. प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन सम्बन्धमा व्यवस्था बनेको विधेयक, २०७६
९. प्रदेशस्तरमा जलचर संरक्षण र व्यवस्थापन गर्न बनेको विधेयक, २०७६
१०. मदन भण्डारी स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानका सम्बन्धमा व्यवस्था बनेको विधेयक, २०७६
११. प्रदेशको युवा परिषदको सम्बन्धमा व्यवस्था बनेको विधेयक, २०७६
१२. प्रदेश दुग्ध विकास बोर्ड ऐन, २०७५ लाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक

गैर विधायिकी कार्य:

समितिले आफ्नो कार्य सम्पादनमा आवश्यकता अनुसार माननीय मन्त्री तथा सचिव र प्रदेश सरकारी निकायका कर्मचारीहरूलाई बैठकमा आमन्त्रण गरी आवश्यक निर्देशन, राय सुझावहरू दिने काम गरेको छ। तर कहिलेकाही समितिले बोलाएको बैठकमा माननीय मन्त्री तथा सचिव उपस्थित हुने नगरेको छ।

समितिले गैर विधायिकी कार्य अन्तर्गत गरेको मुख्य मुख्य कार्यहरू:-

(क) समितिको मिति २०७७।१२।१७ गतेको ५४ औं बैठकले दोलखा जिल्ला, भिमेश्वर न.पा. ८ वोंझमा भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयवाट निर्माणाधिन शित भण्डारण, दोलखा जिल्ला, भिमेश्वर न.पा. ८ मा सञ्चालन हुन लागेको कालिन्चोक गाई फार्म, सिन्धुपलाञ्चोक जिल्लाको मेलम्ची नगरपालिका र इन्दावती गा.पा. मा सामूहिक खेती अध्ययन निरीक्षण गर्न जाने निर्णय भए अनुसार समितिका माननीय सभापतिको अध्यक्षतामा देहाय बमोजिमका माननीय सदस्यहरू अध्ययन अनुगमनमा सहभागिता हुनु भएको थियो ।

सहभागी माननीयहरू

१.	मा.घनश्याम दाहाल	-	सभापति
२.	मा.इन्द्रमाया गुरुङ्ग	-	सदस्य
३.	मा.उर्मिला कर्माचार्य	-	सदस्य
४.	मा.कञ्चन खनाल	-	सदस्य
५.	मा.केशव प्रसाद पोखरेल	-	सदस्य
६.	मा.गोमा भुर्तेल	-	सदस्य
७.	मा.बसन्त प्रसाद मानन्धर	-	सदस्य
८.	मा.मैना अछामी	-	सदस्य
९.	मा.रजनी अमात्य जोन्छे	-	सदस्य
१०.	मा.लालकुमारी पुन	-	सदस्य
११.	मा.सरस्वती बाटी	-	सदस्य

१२.	मा.सरस्वती बस्नेत	-	सदस्य
१३.	मा.भिमसेन खत्री	-	सदस्य

सहभागी कर्मचारी

१.	सुन्दर पन्त	अधिकृत आठौं	-	समिति सचिव
२.	मुक्तिनाथ घिमिरे	अधिकृत छैटौं	-	समिति सहयोगी

(१) अध्ययन अनुगमन गरी प्रदेश सभामा प्रतिवेदन पेश गर्ने गरी माननीय सभापति सहितको अध्ययन अनुगमन टोली २०७८।०१।०५ गते सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको इन्द्रावती गा.पा. वडा नं. ११ बोड गाउँमा पुगेको थियो । फटकशिला कृषि सहकारी र बुढीचौर कृषि सहकारी मार्फत इन्द्रावति खोलाको किनारमा करिब ५०० रोपनी, वडा नं. १० ठूलीटारमा ३०० रोपनी र मेलम्ची न.पा.१३ सिठुवा बगरमा ४०० रोपनी क्षेत्रफलमा स्थानीय तहको ३० प्रतिशत र प्रदेश सरकारको ७० प्रतिशत अनुदानमा सामूहिक खेती गरेको देखिन्छ । पहिला वडा नं. १० को बोड गाउँमा सामूहिक खेती गरिएको स्थानहरुमा माझीहरुले बाली लगाएर खाने गरेको, खोलाको किनार भएकोले राम्रो उत्पादन हुने गरेको र पछि इन्द्रावती नदी पसेर बगरमा परिणत भएको हुंदा एकलैले बगरलाई खेती योग्य जमिन बनाउन असम्भव भएकोले सामूहिक खेती गरेको देखिन्छ ।

अध्ययन अनुगमन गर्दा देहाय बमोजिमका समस्याहरु देखिन्छ ।

समस्या

- (क) सामूहिक खेती गरिने भनिएको क्षेत्रफलमा ढुङ्गा र गेग्रन (बगर) मात्र भएको ।
- (ख) इन्द्रावती खोलाको बाढी पस्न सक्ने ।
- (ग) बरीपरी ऋशर उद्योग भएको हुंदा ऋशर उद्योगले सामूहिक खेतीको जग्गा विभिन्न तरीकाले प्रयोग गर्न सक्ने ।
- (घ) जग्गा धनीहरूसंग सहकारीको सम्झौता हुन बाँकि रहेको ।
- (ङ) यन्त्र उपकरण, बीउ बिजन तथा रासायनिक मलको अभाव देखिएको ।
- (च) सामूहिक खेतीवाट हुन सक्ने फाईदा तथा अन्य बैकल्पिक रोजगारीको बारेमा सहकारीको ध्यान नपुगेको ।

सुझाव

- (क) बगरलाई खेती योग्य जग्गा बनाउन नयाँ माटो भर्न पर्ने ।
- (ख) व्यक्तिको जग्गा हो भने सहकारीले करिब २० वर्ष सम्म उचित मूल्य दिएर लिजमा लिन पर्ने ।

- (ग) सार्वजनिक जग्गा हो भने स्थानीय तहसंग करिब २० वर्ष सम्म सम्झौता गरेर लिन पर्ने।
- (घ) सहकारीको खर्च नाफा घाटा पारदर्शी हुन पर्ने।
- (ङ) इन्द्रावती खोला पस्न नसक्ने गरी बाँध बनाउन पर्ने।
- (च) सामूहिक खेतीको लागि यान्त्रिककरणमा जोड दिन पर्ने।
- (छ) सामूहिक खेतीको साथसाथै अन्य बैकल्पिक आयश्रोतको व्यवस्थापन गरिनु पर्ने।
- (ज) अन्यत्र पनि खालि रहेको सार्वजनिक जग्गामा सहकारी मार्फत सामूहिक खेतीको लागि स्थानीय तहसंग छलफल अगाडि बढाउन पर्ने।
- (झ) सम्बन्धित स्थानीय कृषि ज्ञान केन्द्रले कृषि प्राविधिक ज्ञान उपलब्ध गराउन पर्ने।
- (ञ) मन्त्रालयले समय समयमा अनुगमन गरी आवश्यक निर्देशन दिन पर्ने।

(२) अध्ययन तथा अनुगमन टोली २०७८ साल वैशाख ०६ गते भिमेश्वर न.पा.बडा नं. ८ बोचमा रहेको कालिञ्चोक गाई फार्ममा पुगेको थियो। १५०० रोपनी निजी जग्गा लिजमा लिएको र करीब ३० हजार रोपनी नगरपालिकासंग सम्झौता गरेर लिएको भनिएको उक्त स्थानमा हाल गाई फार्म सञ्चालनको लागि संरचना निर्माणको काम लगभग सकिएको छ। राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड, नगरपालिका र दुई गाउँपालिकाका जनता शेयर होल्डर भनिएको उक्त गाई फार्ममा मित्र राष्ट्र चिनसंग अनुदानको लागि सम्झौता भएको (अनुदान रोकिएको भनिएको) र आफ्नै लगानीमा उन्नत जातको ६०० वटा गाई पाल्न सकिने फार्म अन्तिम चरणमा छ।

समस्या

- (क) घाँस दानाको समस्या
- (ख) बजेटको समस्या
- (ग) हिउँ पर्ने समयमा चिसोको समस्या
- (घ) दुध भण्डारण तथा ढुवानीको समस्या
- (ङ) प्राविधिकको समस्या
- (च) उन्नत जातको गाई विदेशवाट ल्याउन समस्या
- (छ) प्रदेश सरकारको ध्यान नपुगेको

सुझाव

- (क) प्रदेशकै गौरव गर्न लायक गाई फार्ममा प्रदेश सरकारले अनुदान वा सस्तो व्याजमा ऋण दिने व्यवस्था गर्न पर्ने।

- (ख) चीन सरकारसंग पहिलो तथा दोस्रो तहको सम्झौता अनुसार पाउनु पर्ने अनुदानको रकम हालसम्म पनि चीन सरकारबाट प्राप्त नभएकोमा चीन सरकारसंगको सम्झौताको बारेमा प्रदेश सरकारको धारणा आउन पर्ने ।
- (ग) प्रदेश सरकारले सहयोग, समन्वय तथा अन्य आवश्यक सहयोग (मेशिनरी यन्त्र उपकरणमा भन्सार छुट आदि) गर्नु पर्ने ।
- (घ) प्रदेश भित्रका सबै गाई फार्महरुसंग व्यापक छलफल गर्नु पर्ने देखिन्छ ।
- (ङ) विदेशबाट ल्याउने गाईहरुको बारेमा त्यहाँको हावापानी र भू- वनोटमा सम्भव छ वा छैन विस्तृत अध्ययन गर्नु पर्ने ।
- (च) व्यक्तिगत रूपमा भएको खर्चको हिसाव कसरी गरिएको छ त्यसमा सामेल भएका सहकारीको अवस्था के हो, संचालन कार्यविधि के छ त्यसको समेत अध्ययन गरिनु पर्दछ ।
- (छ) त्यस ठाउँमा चिसोको कारण घाँसको उपलब्धता कम हुँदा अन्यत्रबाट ल्याउँदा बढी खर्च हुन जाने अवस्थामा ध्यान दिनु पर्ने देखिन्छ ।
- (ज) विदेशबाट उच्च नश्ल जातको गाई नेपालमा नै भित्राउन सके राम्रो हुन्छ तर कुन हावापानीमा हुन सकदछ विस्तृत अध्ययन गरेर मात्र काम अगाडि बढाउनु पर्दछ ।
- (३) भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको ७० प्रतिशत र तिलोतमा हिमाली फुड प्रोडक्सन एण्ड रिसर्च सेण्टर प्रा.लि.को ३० प्रतिशत लगानिमा दोलखाको भिमेश्वर न.पा. ८ बोचमा करिब ४ करोड ८५ लाखमा २०० मेट्रिक टन क्षमताको शित भण्डारण केन्द्र पनि समितिले अध्ययन अनुगमन गरेको थियो ।

सुझाव

- (क) बिजुलीको हाईटेशन लाईन मुनि शित भण्डारण केन्द्र बनाउन विद्युत प्राविधिकरणले अनुमति नदिने र बनाउँदा मानविय क्षति हुने जोखिम भएकोले उक्त स्थानमा हाललाई निर्माण कार्य अगाडि नबढाउन मन्त्रालयको ध्यानाकर्षण गर्ने ।
- (ख) स्थानीय जनतालाई पायक पर्ने गरी अन्यत्रै जग्गा उपलब्ध गराउन साझेदार संस्थालाई मन्त्रालयले निर्देशन दिनु पर्ने ।
- (४) समितिको मिति २०७७।७।२५ मा बसेको ५२ औं बैठकले भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको आ.व. २०७७/७८ मा पूंजीगत बहुवर्षिय आयोजनाहरुमा शित भण्डारण निर्माणको विषयमा के कति कसरी काम भईरहेको छ सो को २ महिना भित्र प्रतिवेदन बुझाउने गरी माननीय केशव प्रसाद पोखरेलको संयोजकत्वमा तपसिल बमोजिमका माननीयहरु सदस्य रहने गरी एक उप समिति गठन गरिएको थियो ।

उप समिति

माननीय केशव प्रसाद पोखरेल	-	संयोजक
माननीय प्रेम बहादुर पुलामी	-	सदस्य
माननीय भिमसेन खत्री	-	सदस्य
माननीय डा.राम कुमार अधिकारी	-	सदस्य
माननीय सरस्वति वाटी	-	सदस्य

उप समितिको मिति २०७७ पुष १ गते बसेको बैठकले भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय अन्तर्गत आ.व.०७५/७६, ०७६/७७ र ०७७/७८ को पूँजीगत बहुवर्षिय वा एक वर्षिय शित भण्डारण केन्द्र कुन कुन जिल्लाको कुन कुन स्थानमा व्यक्ति, समूह वा संस्थासंग के कसरी सम्झौता भई निर्माण भईरहेको छ सो को विवरण माग गरेकोमा तपसिल बमोजिमको विवरण प्राप्त भएको छ ।

- (क) बागमती प्रदेश सरकारको आ.व.०७५/७६, ०७६/७७ र ०७७/७८ को बजेट बक्तव्यको क्रमश बुँदा नं. ४९, ८५ र ८० मा उल्लेखित तरकारी तथा फलफूलको संरक्षण गर्दै कृषकहरुको आय आर्जनमा वृद्धि ल्याई प्रदेश भित्र १३ वटा स्थानमा शित भण्डारण स्थापना गर्न कार्यक्रम र बजेटको व्यवस्था गरिएको ।
- (ख) Green Engineering Consultancy Pvt.Ltd. मार्फत शित भण्डारण पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन गरिएको
- (ग) शित भण्डारण निर्माणको लागि साझेदार छनौटको लागि मन्त्रपरिषदबाट मिति २०७५।८।१९ मा शित भण्डार निर्माण तथा संचालन कार्यविधि, २०७५ स्वीकृत भएको ।
- (घ) कार्यविधिमा व्यवस्था भए बमोजिम मन्त्रालयले तोकेको जिल्लाहरुमा १३ वटा साझेदारीमा शित भण्डार निर्माणको लागि इच्छुक कृषि सहकारी, समूह कम्पनीलाई प्रस्तावको लागि दैनिक गोरखापत्रमा सूचना प्रकाशन भए बमोजिम २२ वटा प्रस्ताव दर्ता भएको ।
- (ङ) प्रस्ताव उपर मूल्याङ्कन तथा स्वीकृतिको लागि सिफारिश गर्न मा.मन्त्रीस्तर निर्णयबाट मूल्याङ्कन समिति गठन भएको ।
- (च) साझेदार सिफारिश मूल्याङ्कन समितिको बैठकबाट प्रस्तावहरुको स्थान र अन्य मापदण्डहरुको आधारमा स्थलगत अध्ययन गरी प्रतिवेदन पेश गर्न मन्त्रालयले ८ वटा छुट्टाछुट्टै अनुगमन टोली गठन गरेको
- (छ) मूल्याङ्कन समितिले प्रस्तावपत्रहरु, स्थलगत अध्ययन टोलिले पेश गरेको प्रतिवेदन, स्वीकृत मूल्याङ्कन तथा छनौटका मापदण्डहरु एवं शित भण्डार निर्माणको लागि आ.व.२०७४/७५ को स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार मन्त्रालयले गरेको सम्भाव्यता अध्ययनको आधारमा मूल्याङ्कन गरी

प्राथमिकता तोकि मूल्याङ्कन प्रतिवेदन सहित छनौटको लागि मन्त्रालय समक्ष सिफारिश गरेको र नि.सचिवको अध्यक्षतामा बसेको महाशाखा प्रमुखहरूको बैठकले निर्णायार्थ मा.मन्त्री समक्ष पेश गरेको।

(ग) सिफारिशको आधारमा स्थानीय तह, कृषि सहकारी संस्था तथा निजी क्षेत्रको सहभागिता हुने गरी मा.मन्त्रीबाट स्वीकृत भएको।

(घ) प्रस्ताव स्वीकृत भए पश्चात मिति २०७५।१२।१३ मा मन्त्रालय र साझेदार बीच छुट्टाछुट्टै सम्झौता भएको।

(ङ) छनौट भएका प्रस्तावहरूको Independent Consulting Firm मार्फत Detail Cost Estimate, Design र Drawing सहितको डिपिआर तयार गर्न २०७५।११।९ मा कायदेशि दिई मन्त्रालयले मिति २०७६।०१।२० मा Detail Cost Estimate, Design र Drawing सहितको डिपिआर स्वीकृत गरी सम्बन्धित साझेदारहरूसंग सम्झौता गरेर राष्ट्रिय बोलपत्र E-Bidding को सूचना आव्हान भएको।

(च) E-Bidding मार्फत पेश हुन आएका बोलपत्रहरू स्वीकृत भई मन्त्रालय र साझेदार संस्थाबीच लागत साझेदारीमा कार्य सम्पन्न गर्न निर्माणको कार्य सुरु भएको।

निर्माणाधिन शित भण्डारको विवरण

क्र.स	साझेदारको नाम	ठेगाना	क्षमता मे.ट.	स्वीकृत रकम	प्रदेश सरकार	साझेदार
१	साना किसान कृषि सहकारी सं.लि.	कालिका २ रसुवा कालिकास्थान	३००	३७०३५३३५.९६	२५९२४७३५.९६	११११०६००.००
२	मुकुटेश्वर बहुउद्येशिय कृषि स.सं.लि.	सुनकोशी ५ सिन्धुली	५००	५३०८०८३६.७१	३७१५६५८५.७१	१५९२४२५१.००
३	तिलोत्तमा हिमाली फुड प्रोडक्सन एण्ड रिसर्च सेण्टर	भिमेश्वर ८ दोलखा	२०० १००	४८५८१९४८.८९	३४००७३६४.८९ १४६०००००.००	१४५७४५८४ Additional CA system किविको लागि जडान

४	गोल्मुयान कृषि स.स.लि.	लिसंखुपाखर ७ सिन्धुपाल्चो क	५००	५३५१७८९१.० ९	३७४६२५२३.० ९	१६०५५३६८.००
५	पोखरे साना किसान कृषि स.सं.लि.	इन्द्रावति सिन्धुपाल्चो क	५००	५३५४९१५७.३	३७४८४४१०.३	१६०६७४७.००
६	जिरी कृषि स.सं.लि.	जिरी ५ दोलखा	५००	५३७१६४५४.२ ५	३७६०१५१७.२ ५	१६११४९३७.००
७	मन्थलि नगरपालि का	मन्थलि न.पा.	५००	५३०९५२३७.८ ८	३७१६६६६६.८ ८	१५९२८५०१.००
८				३५२५७६८६२. १	२४६८०३८०४. १	१०५७७२९८८.० ०
९	श्री साना किसान कृषि स.सं.लि.	खैरहनी ६ चितवन	१५० ०	१२९४४२५५.८ ८	९०६०९७९१.८ ५	३८८३२७६७.००
१०	श्री कृषक सुधार फलफूल तथा तरकारी सं. लि.	बेनिघाट रोराङ्ग ७ धादिङ्ग	१५० ०	१२८३७०००३. ८	८९८५९००२.८ २	३८५११००१.००
११				२५७८१२५६२. ७	१८०४६८७९४. ७	७७३४३७६८
१२	हिमालयन शित भण्डार प्रा.लि.	बिदुर न.पा.५ ०	५०० ०	२१५२८१०४९	१०७६४०५२४. ५	१०७६४०५२४.५
१३				४१६५५५९०१	२०८२७७९५०. ५	२०८२७७९५०.५

उप समितिको मिति २०७८।१।३ गतेको दोस्रो बैठकले प्राप्त भएका विवरणहरूको अध्ययन गर्दै शीत भण्डारणको लागि साझेदारीमा निर्माण भएका शीत भण्डारण १३ स्थानमा निर्माण गर्ने भनिएकोमा ११ स्थानको मात्र विवरण प्राप्त भएकोले बाँकी २ स्थानको जानकारी, शीत भण्डारण कार्यक्रमको योजना छनौट, बोलपत्रको सूचना, सम्झौताहरूको विवरण, फिजिविलिटि अध्ययन छनौट र शीत भण्डारणको कार्यविधि समेत थप माग गरिएकोमा हालसम्म पनि प्राप्त नभएकोले पहिल्यै प्राप्त विवरणको आधारमा देहाय बमोजिमको निष्कर्ष उप समितिले निकालेको छ।

१. बागमती प्रदेशको १३ जिल्लाको लागि शीत भण्डारण निर्माण कार्यको लागि कुन कुन जिल्लाको कुन कुन स्थानमा निर्माण गर्ने भनी पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन गराउन नियमानुसार प्रतिस्पर्धा गराएको देखिएन ।
२. शीत भण्डारण निर्माण तथा संचालन कार्यविधि, २०७५ कुन ऐन अनुसार तर्जुमा भएको हो स्पष्ट भएन ।
३. १३ स्थानमा साझेदारीमा शीत भण्डारण निर्माण गर्न प्रस्तावक सम्बन्धी बोलपत्रको सूचना प्रकाशन भए बमोजिम २२ वटा प्रस्ताव परेको भनी विवरणमा उल्लेख भएकोले कुन कुन स्थानमा कति कति साझेदारहरू भए, साझेदारहरूबीच प्रतिस्पर्धा भयो भएन स्पष्ट हुन सकेन ।
४. मन्त्रालयद्वारा गठन गरिएको साझेदार सिफारिश समितिले प्रस्तावक (साझेदार) को स्थान र अन्य मापदण्डको आधारमा स्थलगत अध्ययन गरी प्रतिवेदन पेश गर्न गठित अनुगमन टोलीले निष्पक्ष भएर जिम्मेवारी बहन गरेको भन्न सकिएन ।
५. छनौट भएका प्रस्तावकहरूको Detail Cost Estimate, Design र Drawing सहितको डिपिआर तयार गर्न नियमानुसार प्रतिस्पर्धा गराएको हो वा होईन सो विषयमा स्पष्ट हुन सकिएन ।

सुझाव

- (क) भौगोलिक अध्ययन, जनसंख्या, अन्न, फलफूल एवं तरकारी उत्पादनको अवस्थालाई समेत ध्यान दिई यसबाट कृषकले पाउने लाभको बारेमा मन्त्रालयले गंभिरताको साथ फिल्ड अध्ययन गरी शीत भण्डारण निर्माण गर्नु पर्दछ।
- (ख) शीत भण्डारण कोल्ड स्टोर निर्माणको ठेक्का प्रक्रियामा टेण्डर गर्दा मन्त्रालयले विशेष ध्यान दिनु पर्ने देखिन्छ ।
- (ग) दोलखा जिल्लाको भिमेश्वर न.पा.८ वीचमा तिलोतमा हिमाली फुड प्रोडक्सन एण्ड रिसर्च सेण्टर प्रा.लि.संग साझेदारीमा निर्माणाधिन शीत भण्डारणको कार्य रोक्नु पर्ने ।
- (घ) १३ स्थानमा शीत भण्डारण निर्माणको लागि भएको बोलपत्रमा मेशिनरी औजारसमेत गाभेर सूचना प्रकाशन भएको भनी मिडियामा समाचार आएकोले सार्वजनिक खरिद ऐन तथा

नियमावली अनुसार छुट्टाछुट्टै सूचना प्रकाशन गर्नु पर्ने हो होईन मन्त्रालय यस्ता विषयमा चनाखो हुन पर्ने ।

२.४ शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समितिको बैठकको निर्णयहरू

- विश्वभरी भयावह रूपमा फैलिएको सलह किराले नेपालमा पनि अशर गरेको छ र बागमती प्रदेशमा पनि केही दिनदेखि यसबाट आम किसान अत्यन्तै चिन्तित भएको अवस्थामा बागमती प्रदेश भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयलाई सलह किरावाट पुग्ने क्षतिलाई न्यूनीकरण गर्न मन्त्रालयको योजना सम्बन्धमा यथाशिघ्र जानकारी उपलब्ध गराउन निर्देशन दिइएको ।
- कोरोनाले दिन प्रतिदिन देशै भरि भयावह रूप लिंदै गईरहेको र संक्रमित तथा मृत्यु दर बढिरहेको परिप्रेक्ष्यमा यसको रोकथाम, नियन्त्रण र उपचारको लागि उचित व्यवस्थापन गर्न स्थानीय तहसंग समन्वय गरेर क्वारेण्टाइनको व्यवस्थापन गर्न, आईशोलेशन बेड तयार गर्न, र पिसिआर परीक्षणको मात्रा बढाउन, संक्रमितहरूको Contact Tracing तुरुन्तै गर्न र स्थानीय तहलाई आईशोलेशन बेड तयार गर्नको निमित्त प्रदेश सरकारबाट आर्थिक सहायता प्रदान गर्न प्रदेश सरकार, सम्बन्धित मन्त्रालयको ध्यानाकर्षण गर्ने ।
- कोरोनाको रोकथाम र नियन्त्रण गर्न सामाजिक दुरी कायम गर्ने, मास्क, स्यानिटाईजर र ग्लोब्सको प्रयोग, घरमै बस्ने, साबुन पानीले हात धुने, संक्रमित व्यक्तिलाई आईशोलेशनमा राख्ने, संक्रमितको सम्पर्कमा आएकाहरूले पाँच दिन पछि पिसिआर परीक्षण गराउन जस्ता सूचनाहरू रेडियो, एफ.एम, टिभी तथा सामाजिक सञ्जालबाट व्यापक मात्रामा प्रचारप्रसार गर्न सम्बन्धित मन्त्रालयको ध्यानाकर्षण गर्ने ।
- कोरोनादेखि बाहेक अरु दिर्घ रोग भएका वा अन्य बिरामी मानिसहरूको उपचारको व्यवस्था मिलाउन सम्बन्धित मन्त्रालयको ध्यानाकर्षण गर्ने ।
- भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको कृषि ज्ञान केन्द्र र भेटरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र एकिकृत गर्ने हो वा होईन र एकिकृत गर्ने भए सो वाट जनतामा पर्न जाने असरलाई कसरी सम्बोधन गरिन्छ भनी भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयसंग जानकारी माग गर्ने ।
- देशैभरी रासायनिक मलको हाहाकार भईरहेकोले रासायनिक मलको सहज उपलब्धताको लागि पहल गर्न भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको ध्यानाकर्षण गर्ने ।

- हालै देशै भरी गएको बाढी पहिरोले ठूलो जनधनको क्षति भएको छ । यस शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समिति बाढी पहिरोमा परी मृत्यु भएका मृतकहरू प्रति हार्दिक श्रद्धान्जलि व्यक्त गर्दछ तथा घाईतेहरूको शिघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दै उनीहरूलाई राहतको व्यवस्था एवं बेपत्ता भएकाहरूको खोजि कार्यको लागि प्रदेश सरकारलाई अनुरोध गर्ने ।
- मन्त्रालयले रसायनिक मल कारखाना स्थापनाको लागि केन्द्र सरकारसंग समन्वय गर्न र कृषकहरूको लागि समयमै मल उपलब्ध गराउन प्रवन्ध गर्ने ।
- मन्त्रालय अन्तर्गत जिल्ला स्थित कार्यालयहरूको योजना तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन सम्बन्धमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्न यस अघि १३ जिल्लाको लागि गठन भएको चार वटा उप समितिलाई नै आ.व.२०७७।७८ को लागि पनि समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्ने गरी जिम्मेवारी तोक्ने ।
- सामूहिक खेती प्रणालीलाई उच्च प्राथमिकता दिई मन्त्रालयले त्यसको निरन्तर अनुगमन तथा नियमन गरिरहनु पर्ने ।
- छोटो समयमा उत्पादन हुने खालको खेतीलाई प्राथमिकता दिने र त्यस्ता उत्पादनमा रोजगारीको दृष्टिकोणलाई समेत व्यवस्थापन गरी अगाडी बढाउने ।
- आत्मनिर्भर हुने पशुपालन, पशुपालन र तरकारी खेतीलाई उच्च प्राथमिकता दिने र त्यस्ता कार्यक्रमहरूमा अनुदान प्रयाप्त मात्रामा दिने र त्यसको सदुपयोग भएको वा नभएको बारेमा निरीक्षण गर्ने
- मन्त्रालयबाट तर्जुमा भएका ऐन, नियम, कार्यविधि, निर्देशिका तथा कार्यक्रमहरू कडाईका साथ पालना गराउने ।
- सामूहिक कृषि, पशुपालन र फलफूल खेतीको लागि आवश्यक पर्ने जग्गा जमिन लिजमा लिन दिन मन्त्रालयले समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गर्नु पर्ने र त्यस्ता स्थानहरूलाई प्राथमिकता दिई सिंचाइ, मल, बीउविजन तथा अनुदानको व्यवस्था गरी रोजगारी र उत्पादन बृद्धि गर्ने कार्य अगाडी बढाउने ।
- सहकारीलाई उद्योग, व्यावसाय र उत्पादशिल क्षेत्रमा लगानी गर्ने नीति तर्जुमा गर्नु पर्ने ।
- कृषकहरूबाट उत्पादित सामानहरूको लागि समूचित बजार व्यवस्थापन गर्ने र विचौलियाको अन्त्य गरी कृषकहरूले उचित मूल्य पाउने व्यवस्था गर्ने ।
- भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको पूंजीगत बहुवर्षिय आयोजनाहरू निर्माणको विषयमा के कसरी कति काम भईरहेको छ सो को २ (दुई) महिनाभित्र समितिमा प्रतिवेदन बुझाउने गरी

माननीय केशव प्रसाद पोखरेलको संयोजकत्वमा तपसिल बमोजिमका माननीयहरू सदस्य रहने गरी एक उप समिति गठन गर्ने

- दोलखा जिल्ला, भिमेश्वर न.पा. अन्तर्गत कालिञ्चोकमा भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको समेत लगानीमा संचालन हुन लागेको गाई फार्म अध्ययन निरीक्षण तथा दोलखा जिल्लाका प्रदेशका माननीयहरू, जिल्ला समन्वय समिति दोलखाका प्रमुख, भिमेश्वर न.पा.का मेयर, कृषि ज्ञान केन्द्र तथा भेटरीनरी प्रमुख तथा सम्बन्धित सहकारीसंग अन्तरक्रिया कार्यक्रम मिति २०७७ पुष १३ गते शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समितिद्वारा दोलखा जिल्लामा आयोजना गर्ने ।
- उक्त कार्यक्रम संचालन तथा आर्थिक व्यवस्थापनको लागि बागमती प्रदेश सभा सचिवालयलाई अनुरोध गर्ने
- दोलखा जिल्ला, भिमेश्वर न.पा. अन्तर्गत भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको समेत लगानीमा संचालन हुन लागेको कालिञ्चोक गाई फार्म र सिन्धुपाल्चोक जिल्ला मेलम्ची न.पा. र इन्द्रावती गा.पा.मा सामूहिक खेती अध्ययन अवलोकन गरी सरोकारवालासंग छलफल गर्ने ।
- दोलखा जिल्ला भिमेश्वर नगरपालिका वडा नं. ८ बोचमा भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय र तिलोत्तमा हिमाली फुड प्रोडक्सन एण्ड रिसर्च सेण्टर प्रा.लि. द्वारा साझेदारमा २०० मेट्रिक टन क्षमताको निर्माणाधिन शित भण्डारण केन्द्र हाईटेशन लाईन मुनि परेकोले यसबाट भविष्यमा जोखिम बढ्न गई मानविय क्षति समेत हुन सक्ने देखिएकोले बोचको शित भण्डारणको निर्माण कार्यक्रमलाई हाल अगाडि नबढाउन समितिले निर्देशन दिने ।
- कोभिड १९ महामारीबाट मृत्युवरण हुनु भएका सम्पूर्णमा हार्दिक श्रद्धान्जलि, कोभिडक १९ रोगसंग जुधिरहनु भएका सबै बिमारीहरूको शिघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना साथै उपचारमा संलग्न डाक्टर, नर्स लगायत अन्य जनशक्तिहरूलाई समितिको तर्फबाट धन्यवाद ज्ञापन गर्ने ।
- सबै स्थानीय तहको सहकार्यमा आवश्यक स्वास्थ्य सामग्री सहित अस्पताल निर्माण र संचालनमा ध्यान दिन पर्ने ।
- पिसिआर चेक जाँचलाई सहज बनाई विस्तार गरिनु पर्ने तथा स्वाव संकलनमा विशेष सावधानि अपनाउनु पर्ने ।
- लकडाउनलाई अझै प्रभावकारी बनाउन तथा आवश्यकतानुसार राहत सामग्रीको बितरण र विस्तारमा मन्त्रालयले आवश्यक पहल गर्ने ।
- सरकारी अस्पतालमा मात्र कोभिडका बिरामि उपचार हुंदा बिरामीको चाप थेग्न नसक्ने भई बिरामीले उपचारै नपाई मृत्यु हुने अवस्था आएकोले सबै प्राईभेट अस्पताल, मेडिकल कलेजमा कोभिड १९ को बिरामीको उपचार हुने वातावरण बनाउन मन्त्रालयको ध्यानाकृष्ट गर्ने ।
- सबै अस्पतालहरूमा अक्सिजनको अभाव हुन नदिन विशेष पहल गरिनु पर्ने ।
- संघीय सरकारसंग छलफल गरी कोभिडको भ्याक्सिन लगाउने वारेमा आवश्यक पहल गर्न मन्त्रालयको ध्यानाकृष्ट गर्ने ।

- उपचारमा संलग्न डाक्टर नर्स लगायत अन्य स्वास्थ्यकर्मी एवं जनशक्तिको व्यवस्थापनमा ध्यान दिनु पर्ने
- आवश्यकतानुसार आईशोलेशन वार्ड होल्डिङ सेण्टर निर्माण गरी तत्काल संचालनमा ल्याउन सामाजिक विकास मन्त्रालयलाई निर्देशन दिने ।
- अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाउन पर्ने ।
- समितिले आ.व. २०७७/७८ को आफूले गरेका काम कारवाहीलाई समेटेर प्रदेश सभामा प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने भएकोले समिति सचिवालयबाट तयार भएको प्रतिवेदनको मस्यौदा अध्ययन गरेर सबै माननीय सदस्यहरूलाई मिति २०७८ जेठ २० गतेसम्म सुझावहरू लिखित रूपमा बुझाउनु हुन अनुरोध गर्ने ।
- मिति २०७८ साल जेठ २१ गते बिहान ११.०० बजे प्राप्त भएका सुझावहरूमाथि छलफल गरी प्रतिवेदनलाई अन्तिम रूप दिन Zoom प्रविधिबाट बैठक बस्ने ।
- समितिले आ.व. २०७७/७८ को आफूले गरेका काम कारवाहीलाई समेटेर प्रदेश सभामा पेश गर्नु पर्ने प्रतिवेदनमा माननीय सदस्यहरूबाट प्राप्त भएका सुझावहरू थप गर्ने र प्रतिवेदनलाई अन्तिम रूप दिने ।
- अन्तिम रूप दिई तयार भएको प्रतिवेदनको Soft Copy माननीय सभापति लगायत माननीय केशव प्रसाद पोखरेल र माननीय बसन्त प्रसाद मानन्धरलाई उपलब्ध गराउने ।

उपसमितिको निर्णय :-

- भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय अन्तर्गत आ.व.०७५/७६, ०७६/७७ र ०७७/७८ को पूंजीगत बहुवर्षिय वा एक वर्षिय निर्माण सम्बन्धी शीत भण्डारण केन्द्र कुन कुन जिल्लाको कुन कुन स्थानमा व्यक्ति, समूह वा संस्थासंग के कसरी सम्झौता भई निर्माण भईरहेको छ सो को विवरण सम्बन्धित मन्त्रालयसंग माग गर्ने ।
- शीत भण्डारणको लागि साझेदारीमा निर्माण भएका शीत भण्डारण कार्यक्रमको १३ स्थानमा निर्माण गर्ने भनिएकोमा ११ स्थानको मात्र विवरण प्राप्त भएकोले बाँकी २ स्थानको पनि जानकारी माग गर्ने ।
- शीत भण्डारणको लागि साझेदारीमा निर्माण भएका शीत भण्डारण कार्यक्रमको योजना छनौट, बोलपत्रका सूचना, सम्झौताहरूको विवरण, फिजिविलिटि अध्ययन छनौट र शीत भण्डारणको कार्यविधि समेत माग गर्ने ।

२.५ समितिको निर्णय / निर्देशनहरूको कार्यान्वयनको अवस्था:-

प्रदेश सरकारको सांगठनिक संरचना गठन प्रक्रियामा भएको ढिलासुस्ती र समायोजनका कारण आवश्यक जनशक्ति अभाव, प्रदेशको कर्मचारी सम्बन्धी ऐन नहुनु तथा लामो समयसम्म मन्त्री चयन हुन नसक्नु थोरै जनशक्तिले कार्यालय चलाउन पर्ने आदि विविध कारणले गर्दा समितिले निर्देशन, राय वा सल्लाह दिएका विषयहरूमा सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरूले पूर्णरूपमा कार्यान्वयन गरेको छ भनेर भन्न सकिने अवस्था छैन

परिच्छेद ३

निश्कर्ष र सुझाव

३.१ निश्कर्ष

समितिले प्रदेशको समग्र शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि (व्यावसायिक तरकारी खेती, पशुपालन, फलफूल), सहकारी तथा खेलकुद क्षेत्रको विकाससँग सम्बन्धित विषयहरूमा र विधेयकको दफावार छलफलमा वा अन्य अवस्थामा समितिको बैठकमा पटक-पटक गहन छलफल चलाएको छ । शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि (व्यावसायिक तरकारी खेती, पशुपालन, फलफूल), सहकारी तथा खेलकुदको विकासले नै प्रदेशको मानवीय विकास, आर्थिक विकास, सांस्कृतिक, सामाजिक विकास लोकतन्त्रको विकासलाई स्थायित्व प्रदान गर्दछ । तसर्थ सम्बन्धित निकायहरूले योजना तर्जुमादेखि कार्यान्वयनको चरणसम्म विशेष ध्यान दिनु पर्दछ । राज्यका सबै निकायहरू बीचको सहकार्य र समन्वयबाट मात्र सम्बृद्धि हासिल गर्न सकिन्छ ।

बागमती प्रदेशको समग्र शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सहकारी तथा खेलकुदको योजना तथा कार्यक्रमहरूको छनौट समानुपातिक वितरण प्रणालीका माध्यमबाट गर्नु उचित देखिन्छ योजना छनौट प्रक्रिया Bottom to Top Approach का माध्यमबाट गर्ने परिपाटीको शुरुवात गर्नु पर्दछ । प्रदेश सरकारको भूमिकालाई प्रत्यक्ष देखिने, सुनिने र महसूस हुने गरी प्रदेश गौरवका योजनाहरूलाई प्राथमिकता दिइनु पर्दछ । सरकारका तीनै तह बीचको आपसी समन्वय, सहअस्तित्व र सहकार्यबाट मात्र सम्वृद्ध नेपाल निर्माण गर्न सकिने हुँदा संविधान प्रदत्त एकल तथा साझा अधिकारका क्षेत्रहरूलाई प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ । आन्तरिक स्रोत परिचालनलाई पारदर्शी बनाउन प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकार बीचको कर तथा राजस्व बाडफाँडलाई व्यवस्थित बनाइनु पर्दछ । प्रदेश सरकार मार्फत स्थानीय सरकारलाई जाने सबै प्रकारका अनुदानहरूको वितरण तथा कार्यान्वयन पक्षलाई प्रदेश तहको उपस्थिति प्रत्यक्षरूपमा अनुभूत हुने गरी लागू गर्ने व्यवस्था अवलम्बन गरिनु पर्दछ ।

मानिसलाई नभइ नहुने आधारभूत आवश्यकता भनेको गाँस, वास र कपास नै हो । नेपालको संविधानले सबै नागरिकलाई खाद्य र खाद्य सम्प्रभुताको हक प्रदान गरेको छ । नागरीकको उक्त हकको सुरक्षा गर्न खाद्यान्न उत्पादन बढाई देशलाई खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर बनाउन सक्नु पर्छ । खाद्यान्न तथा अन्य कृषि उत्पादनको लागि प्राकृतिक स्रोतको रूपमा रहेको कृषियोग्य भूमिको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्नु जरूरी छ । अहिले राम्रा राम्रा समथर उब्जाउ कृषि योग्य भूमि आवाश क्षेत्र र अन्य भौतिक पूर्वाधार योजनाको विस्तारले क्षयीकरण भइरहेको छ यो कार्यलाई तत्कालै नरोक्ने हो भने हामी खाद्यान्नमा पूर्ण रूपले परनिर्भर हुनेछौं । अरु कसैको कारणले नभई हामी आफैले सिर्जित समस्याले भावि सन्ततिले अझ बढी समस्या भोग्नेछ ।

वार्षिक बजेटमा सम्वोधन भएका शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि सम्वन्धी आयोजना तथा कार्यक्रमको लागि अख्तियारी आर्थिक वर्षको शुरु महिनामा नै सम्वन्धित निकायहरूमा पुग्न र समयमै नै बोलपत्र प्रक्रिया सम्पन्न गर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ लागू गर्नु पर्दछ । सार्वजनिक खरिद ऐनमा उल्लेख भएको न्यूनतम रकम बोलपत्र सकार्ने व्यवस्था अन्त्य गरी गुणस्तरीय निर्णयको लागि उचित व्यवस्था अवलम्बन गर्न कानूनी व्यवस्था मिलाईनु पर्दछ । प्रदेश सरकारले पचास लाखसम्मका योजनाहरू उपभोक्ता समिति मार्फत संचालन गर्न सकिने व्यवस्थालाई खुकुलो बनाई सार्वजनिक खरिद ऐनमा व्यवस्था भए अनुसार योजनाको प्रकृतिलाई हेरी रु एक करोडसम्मका योजना उपभोक्ता समिति मार्फत कार्यान्वयन गर्न सकिने व्यवस्था मिलाउनु उपयुक्त हुन्छ । रु एक करोड भन्दा माथिका योजनाहरूलाई विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन DPR को व्यवस्था गरी बहुवर्षीय बजेटको व्यवस्था गरिनु पर्दछ । उपभोक्ता समिति मार्फत हुने कार्यहरूलाई पारदर्शी, जवाफदेही र सुशासनयुक्त बनाउन अनुगमन प्रणाली र सार्वजनिक लेखा परीक्षण (Public Audit) लाई अनिवार्य गरिनु पर्दछ ।

३.२ सुझावहरू:

- शिक्षामा सबै नागरिकको सरल किसिमले विना भेदभाव पहुंच हुने नीति अवलम्बन गरिनु पर्दछ। व्यावसायिक शिक्षा प्रणालीमा जोड दिनु पर्दछ। शिक्षकहरूलाई तालिम दिई सरकारी, सामुदायिक विद्यालयको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न विद्यालय प्रशासनसंग अभिभावकसंगको अन्तर्क्रियालाई जोड दिइनु पर्दछ।
- प्रदेशमा सरकारी विद्यालयको गुणस्तरमा सुधार गरिनु जरुरी देखिन्छ। प्राविधिक विद्यालय, विश्व विद्यालय खोल्नु पर्दछ।
- कोरोना भाईरस बिरुद्धको खोप सबै नेपाली जनताले निशुल्क लगाउन पाउने गरी प्रदेश सरकारले आवश्यक व्यवस्थापन गर्नु पर्ने। कोरोनावाट विमारीहरूको मृत्यु, नयाँ संक्रमित, निको भएकाहरूको संख्या, परीक्षण संख्या, उपलब्ध बेड संख्या, खालि भेण्टिलेटर, आईसियु, क्वारेण्टाइनमा बस्नेको संख्या आदिको बारेमा सामाजिक विकास मन्त्रालयले समय समयमा जनतालाई सुसूचित गर्नु पर्ने।
- कोरोनाको विरामीहरूले सरकारी अस्पताल वा निजी अस्पतालमा जहाँ उपचार गरे पनि सरकारले निशुल्क उपचारको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने र कोरोनाको कारण दिन दिनै विरामीहरूको मृत्यु बढि रहेकोले सबै अस्पतालहरूमा आवश्यकतानुसार आईसियु, भेण्टिलेटर, अक्सिजन लगायत अन्य स्वास्थ्य सामाग्रीको आपूर्तिको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने।
- कोरोना भाईरस (Covid 19) को संक्रमण बागमती प्रदेश लगायत देशैभर बढिरहेको अवस्थालाई ध्यान दिंदै परीक्षणको दायरा फराकिलो बनाउन पर्ने, स्थानीय तह, संघीय एवं प्रदेशका माननीयहरूसंग समन्वय गरेर बाहिरवाट आएका वा विदेशवाट आएकाहरूलाई घरमै वा बाहिर १४ दिन क्वारेन्टाईनमा अनिवार्य बस्ने व्यवस्था मिलाउन पर्ने र भविष्यमा पनि यस्ता रोग दोहोरिन सक्ने दृष्टिगत गरी यसको रोकथाम, नियन्त्रण र उपचारको लागि पूर्वाधारको विकास गर्दै जाने नीति अख्तियार गर्न पर्ने।
- कोरोनाको कारण दुबै आमा बुवा गुमाएका प्रदेशका बालबालिकाहरूको प्रदेश सरकारले अभिभावकत्व ग्रहण गर्नु पर्ने।
- हाल Covid 19 को कारण देशैभरी बन्दाबन्दीको कारण स्कूल तथा कलेज बन्द भएको छ। कतिपय स्कूल तथा कलेजले Online Class संचालन गरेका छन्। यो सबैको पहुंचमा नभएको र जथाभावि किसिमले रकम असुली रहेकोले यसलाई सबै ठाउँमा Online fee मा एकरूपता हुने नीति बनाउन पर्ने र कोरोनाको संक्रमण कम भए पछि भौतिक दुरी कायम गरी शिफ्टमा भए पनि कक्षा संचालन गर्ने योजना प्रदेश सरकारको हुन पर्ने।
- निजी अस्पतालहरूमा कोरोनाको विरामीहरूलाई जथाभावि धेरै रकम असूलेको भन्ने समाचार आएकोले यसको छानविन गरी त्यस्तो अनियमितता गर्ने अस्पतालहरूलाई कारवाहीको लागि पहल गर्नु पर्ने।
- रासायनिक मलको कारखाना देशमै खोल्न प्रदेश सरकारले पहलकदमि लिन पर्ने।

- देशैभरी खुलेका अधिकांश सहकारीहरू उत्पादन क्षेत्रमा केन्द्रित नभै बचत तथा ऋणको कारोबारमा मात्र अग्रसर छन्। यसलाई नियमन, नियन्त्रण र कानूनको दायराभित्र ल्याउनु पर्दछ र सहकारीलाई कृषि तथा अन्य सामुहिक लाभ हुने कार्यमा अग्रसर गराउनु पर्दछ साथै सहकारीहरूबीच एकिकरण गराउन सहजिकरण र प्रोत्साहित गर्न जरूरी देखिन्छ।
- किसानहरूलाई सहूलियत ऋण उपलब्ध गराउन राष्ट्रिय सहकारी बैंक र बचत तथा ऋण सहकारी संस्थासंग आवश्यक समन्वय गरेर संभावना भएसम्म कारोबार गर्ने वातावरण बनाउनु पर्ने।
- निजी क्षेत्र, सार्वजनिक र सहकारीको साझेदारीमा काम गर्ने वातावरण तत्काल बनाउन पर्ने र सहकारीहरूलाई पनि देश विकासको कार्यक्रममा सहभागि गराउने नीति बनाउनु पर्ने।
- विकास निर्माणका योजना तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा माननीय सांसदहरूको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाउने गरी प्रदेश सरकारको नीति हुनु पर्ने।
- जनताको दैनिक जीवनसंग प्रत्यक्ष वा परोक्ष रूपमा सरोकार राख्ने विषयहरूको उठान, नियमन, ध्यानाकर्षण र समाधानमा समितिले समन्वयात्मक र सहयोगात्मक भूमिका खेल्नु पर्दछ।
- कोरोनाको कारण मुलुक विषम परिस्थितिबाट गुज्रिरहेको वर्तमान अवस्थामा भविष्यमा खाद्य संकट आउन सक्ने संभावनालाई मध्यनजर गर्दै कृषिलाई बढी प्राथमिकता दिनु पर्ने हुन्छ त्यसकारण कृषिमा उत्पादकत्व बढाउन, कृषि आयातलाई प्रतिस्थापन गर्न, कृषिमा आत्मनिर्भर हुन र विदेशबाट स्वदेश फर्कने जनशक्तिलाई उनीहरूले आर्जन गरेका ज्ञान शिपलाई समेत ध्यान दिदै जग्गा बाझो नरहने गरी कृषि नीति तथा योजना प्रदेश सरकारले ल्याउन पर्ने।
- दोलखा जिल्ला भिमेश्वर नगरपालिका वडा नं. ८ वोचमा भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय र तिलोतमा हिमाली फुड प्रोडक्सन एण्ड रिसर्च सेण्टर प्रा.लि. द्वारा साझेदारमा २०० मेट्रिक टन क्षमताको निर्माणाधिन शित भण्डारण केन्द्र हाईटेशन लाईन मुनि परेकोले यसबाट भविष्यमा जोखिम बढ्न गई मानविय क्षति समेत हुन सक्ने देखिएकोले बोचको शित भण्डारणको निर्माण कार्यक्रमलाई हाल अगाडि नबढाउन समितिले निर्देशन दिने।
- नेपालको रैथाने जातको बिउ विजन लोपोन्मुख अवस्थामा पुगिसकेको अवस्थालाई मनन गर्दै प्रदेश सरकारले यस्तो रैथाने वीउ विजनको बैंक खोल्ने र कृषि गर्ने समय समेत भएकोले समयमै विउ विजन मल पाउने सुनिश्चिता गर्नु पर्ने।
- किसानहरूको सजिलै पहुँच हुने गरी कृषि, पशुपालन आदिमा देखिएका विभिन्न समस्या, त्यसको निदान उपचार तथा नयाँ नयाँ प्रविधि एवं सल्लाह जानकारी उपलब्ध गराउने उद्देश्यले कृषि सूचना केन्द्र स्थापना गर्नु पर्ने।
- सिंचाई विना कृषि असम्भव प्राय भएकोले सम्भव भएसम्मको ठाउँमा विभिन्न प्रविधिबाट सिंचाइको सुविधा पुऱ्याउनु पर्ने।

- समूह वा सहकारी मार्फत कृषिमा चकलावन्दि गरी सामूहिक खेती गर्ने, कृषि पेशा व्यावसायिक बनाउने, यान्त्रिकीकरण गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहन हुने किसिमले र कृषकको उत्पादन नबिकेमा सरकारले समर्थन मूल्य तोकि खरीद गर्ने, ग्लिन हाउस, टनेल, चिस्यान केन्द्र बनाउने सम्बन्धी नीति प्रदेश सरकारको हुन पर्ने।
- कृषि तथा पशुपालनमा दिदै आएको अनुदानको सहि सदुपयोग नभएको गुनासोलाई विचार गरी उत्पादनको आधारमा अनुदान दिने बैज्ञानिक व्यवस्था अपनाउने वा अनुदानको सडामा विना धितो वा धितो राखी स्थानीय तहको सिफारिशमा अनुदानको रकम हेरेर थोरै व्याजमा अनुदान दिने व्यवस्था मिलाउन पर्ने।
- हावा, पानी र माटो सुहाउँदो एक पालिका एक उत्पादन, तरकारीमा आत्मनिर्भर हुने तथा निषेधाज्ञाका कारण कृषकका तरकारी, दुधले बजार नपाइरहेको समस्याहरूलाई समाधान हुने कार्यक्रम ल्याउनु पर्ने
- संघ र स्थानीय तहसंग समन्वय गरी प्रदेशको बैज्ञानिक भू नीति हुन पर्ने ।
- अधिकांश जिल्ला अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी तथा केन्द्रहरूमा दरवन्दि रिक्त भएकोले छिटो छरितो तरिकाले पदपूर्ति गर्न केन्द्रको स्वास्थ्य मन्त्रालयसंग समन्वय गर्नु पर्ने ।
- जिल्ला अस्पतालहरूमा अधिकांश विषयका विज्ञहरूको दरवन्दि रिक्त रहेकोले यथाशक्य चाँडो पदपूर्ति गर्नुपर्ने ।
- एक स्थानीय तह एक अस्पतालको अवधारणा ल्याउन पर्ने ।
- सबै नागरीकको स्वास्थ्यमा पहुँच पुऱ्याउने गरी नीति बनाउनु पर्ने र जिल्ला अस्पतालहरूमा पाउन पर्ने न्युनतम सेवाहरू उपलब्ध गराउन ल्याव, एक्स रे, भिडियो एक्स रे, प्रसुति तथा शल्य चिकित्सा सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था हुन पर्ने ।
- जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयहरूको स्पष्ट कार्य विवरण तोकनु पर्ने, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयहरूले स्थानीय निकायका तथा जिल्ला भरिका स्वास्थ्य संस्थाहरूसंग समन्वय गर्न, निजी स्वास्थ्य क्लिनिक, औषधी पसल, नर्सिङ्ग होमहरूको अनुगमन तथा कारवाही तथा एक स्वास्थ्य चौकिवाट अर्को स्वास्थ्य चौकिमा सरुवा काज गर्न सक्ने गरी अधिकार प्राप्त निकाय बनाउन पर्ने।
- जिल्ला आयुर्वेद औषधालयहरूको कार्यक्रममा बृद्धि गरि आयुर्वेद सम्बन्धी जनचेतना फैलाउन पर्ने ।
- जडिबुटि उत्पादन तथा योगामा विशेष जोड दिन पर्ने ।
- कृषि ज्ञान केन्द्र र भेटरनरी अस्पताल पशु सेवा विज्ञ केन्द्रलाई नाम अनुसारको कामकाज गर्ने कार्यालयको रूपमा परिणत गर्न कार्यालयको कार्य विवरण बनाइ विभिन्न विषयका विज्ञ तथा आवश्यक प्रयोगशालाहरूको स्थापना गरी सेवा संचालन गर्नु पर्ने ।
- पशुपालन तथा खेती गर्ने किसानहरूलाई दिने अनुदान उत्पादनको आधारमा दिने बैज्ञानिक व्यवस्था गर्नु पर्ने ।

- अनुदान दिने व्यवस्था कम गर्दै लैजाने र अनुदानको सट्टा विभिन्न बैंकहरूबाट सस्तो व्याजदर वा निर्व्याजमा विना झन्झट ऋण उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्ने ।
- साना किसानहरूलाई निर्व्याज रु १० लाख सम्म, मझौला किसानहरूलाई २० लाख सम्म र ठूला किसानहरूलाई २० लाख भन्दा माथि केही प्रतिशत व्याज लिएर सरकारी बैंकहरूबाट ऋण दिने व्यवस्था मिलाउने ।
- माग बमोजिम अनुदान लिएर अनुदानको सदुपयोग गरे नगरेको सम्बन्धमा अनुगमन गरी अनुदानको दुरुपयोग गर्ने किसानहरूलाई अनुदान रकम भराइ सो किसानहरूलाई कालो सूचीमा राख्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
- केन्द्रहरूमा संचालन गरिने कार्यक्रम निर्देशनालयबाट जाने भएकोले कार्यक्रम तथा अख्तियारी समयमै पुग्ने व्यवस्था मिलाउन पर्ने ।
- हाम्रो प्रदेशमा हामी कृषि अन्तर्गत के के मा आत्मनिर्भर हुन सक्छौं त्यसको स्पष्ट नीति बनाइ कार्यान्वयनमा जानु पर्ने ।
- सहकारीको पूंजी परिचालनको क्षेत्र मुख्य रूपमा कृषि, कृषि उद्यम र उत्पादनको क्षेत्रलाई बनाउन पर्ने ।
- विचौरिया न्युनिकरणको लागि उत्पादकलाई उपभोक्ताको बीचमा जोड्ने माध्यम सहकारीलाई बनाउन पर्ने ।
- प्राङ्गरिक मल, विउ विजन, कृषि औजार तथा किटनाशक औषधी उत्पादन र विक्रि वितरणमा सहकारीलाई पनि जोड्नु पर्ने ।
- शहरहरूमा सुरु गरिएको कौशी तरकारी खेतीलाई निरन्तरता दिँदै High Tech. प्रविधिलाई प्रोत्साहन गरिनु पर्ने ।
- अनवरत रूपमा कृषिमा लागेर उत्कृष्ट काम गरेका किसानहरूलाई प्रोत्साहन स्वरूप सम्मानको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
- अव्यवस्थित बसोबासलाई नियन्त्रण गरी सुकुम्वासी समस्या तत्काल हल गर्नुपर्ने ।
- महिला तथा बालबालिकाहरूमाथि हुने जघन्य अपराध तथा बलात्कारका घटनाहरूबाट पिडित महिला तथा बालबालिकाको संरक्षणमा विशेष ध्यान दिनु पर्ने ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयनमा पूंजीगत खर्चको अनुपात बढाउन मन्त्रालयले ध्यान दिनु पर्ने ।

अनुसूचीहरु

अनुसूची - १ समितिका माननिय सदस्यहरुको नामावली

मा. श्री घनश्याम दाहाल
सभापति
सदस्यहरु

१. मा. श्री इन्द्रमाया गुरुङ्ग	२. मा. श्री उर्मिला कर्माचार्य
३. मा. श्री कञ्चन खनाल	४. मा. केशवप्रसाद पोखरे
५. मा. श्री गोमा भुर्तेल	६. मा. श्री प्रकाश श्रेष्ठ
७. मा. श्री प्रेमबहादुर पुलामी	८. मा. श्री बलराम पौडेल
९. मा. श्री विजया श्रेष्ठ के.सी.
मानन्धर	१०. मा. श्री वसन्तप्रसाद
११. मा. श्री मैना अछामी
जोन्छे	१२. मा. श्री रजनी अमात्य
१३. मा.डा. श्री राजाराम कार्की	१४. मा. श्री लालकुमारी पुन
१५. मा. श्री सरस्वती बाटी	१६. मा. श्री सृजना सायजु
१७. मा. श्री भिमसेन खत्री	

समितिको सचिवालयमा कार्यरत कर्मचारीहरु

१. श्री सुन्दर पन्त, समिति सचिव, अधिकृत आठौं ।
२. श्री मुक्तिनाथ घिमिरे, सहयोगी कर्मचारी, अधिकृत छैटौं ।

अनुसूची - २

समितिबाट भएका निर्णयहरू

बैठक संख्या	मिति	समितिले गरेका कार्यहरू/ निर्णयहरू
४७	२०७७।०२।१३	<p>१.समितिले पेश गर्नु पर्ने आ.व.२०७६।७७ को वार्षिक प्रतिवेदनको मस्यौदा समितिको सचिवालयलाई जिम्मा दिने र सचिवालयले तयार गरिसके पछि उक्त मस्यौदा समितिका सबै माननीयहरूको ई मेलमा सुझावको लागि पठाउने।</p> <p>२.माननीय सदस्यहरूको ई मेलमा आएको वार्षिक प्रतिवेदनको मस्यौदालाई पाँच दिन भित्र सुझाव सहित सचिवालयमा पठाउन पर्ने र आएको सुझाव समावेश गरी पुन माननीयहरूको ई मेलमा पठाउने र आएको सुझावहरू समावेश गरी फाइनल प्रतिवेदन तयार गरी समितिहरूमा पेश गर्ने ।</p> <p>३.समितिमा प्राप्त भएका प्रतिवेदनको मस्यौदालाई समितिमा अन्तिम छलफल गरी सभामा पेश गर्ने ।</p>
४८	२०७७।०२।३१	माननीय सदस्यहरूले उपलब्ध गराउनु भएको सुझावहरू समेटेर तयार गरिएको आ.व.२०७६।७७ को समितिको वार्षिक प्रतिवेदनमाथि छलफल प्रारम्भ र मिति २०७६ जेठ ३२ गते हुने सभाको बैठकमा माननीय सभापतिद्वारा प्रतिवेदन पेश गर्ने ।
४९	२०७७।०३।१९	विश्वभरी भयावहको रूपमा फैलिएको सलह किराको प्रकोपले यस बागमती प्रदेशमा पनि दुख दिएकोमा यसलाई रोक्न तथा यसको क्षतिलाई न्यूनीकरण गर्न भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयले के कस्तो तयारी गरेको छ सो को जानकारी समितिलाई यथाशिघ्र गराउन निर्देशन दिएको ।
५०	२०७७।५।१४	<p>कोरोनाले दिन प्रतिदिन देशै भरि भयावह रूप लिदै गईरहेको र संक्रमित तथा मृत्यु दर बढिरहेको परिप्रेक्ष्यमा यसको रोकथाम, नियन्त्रण र उपचारको लागि उचित व्यवस्थापन गर्न स्थानीय तहसंग समन्वय गरेर क्वारेण्टाइनको व्यवस्थापन गर्न, आईशोलेशन बेड तयार गर्न, र पिसिआर परीक्षणको मात्रा बढाउन, संक्रमितहरूको Contact Tracing तुरुन्तै गर्न र स्थानीय तहलाई आईशोलेशन बेड तयार गर्नको निमित्त प्रदेश सरकारबाट आर्थिक सहायता प्रदान गर्न प्रदेश सरकार, सम्बन्धित मन्त्रालयको ध्यानाकर्षण गर्ने।</p> <p>२. कोरोनाको रोकथाम र नियन्त्रण गर्न सामाजिक दुरी कायम गर्ने, मास्क, स्यानिटाईजर र ग्लोब्सको प्रयोग, घरमै बस्ने, साबुन पानीले हात धुने, संक्रमित व्यक्तिलाई आईशोलेशनमा राख्ने, संक्रमितको सम्पर्कमा आएकाहरूले पाँच दिन पछि पिसिआर परीक्षण गराउन जस्ता सूचनाहरू</p>

बैठक संख्या	मिति	समितिले गरेका कार्यहरू/ निणर्यहरू
		<p>रेडियो, एफ.एम, टिभी तथा सामाजिक सञ्जालवाट व्यापक मात्रामा प्रचारप्रशार गर्न सम्बन्धित मन्त्रालयको ध्यानाकर्षण गर्ने ।</p> <p>३. कोरोनादेखि बाहेक अरु दिर्घ रोग भएका वा अन्य बिरामी मानिसहरूको उपचारको व्यवस्था मिलाउन सम्बन्धित मन्त्रालयको ध्यानाकर्षण गर्ने ।</p> <p>४. भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको कृषि ज्ञान केन्द्र र भेटरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र एकिकृत गर्ने हो वा होईन र एकिकृत गर्ने भए सो वाट जनतामा पर्न जाने असरलाई कसरी सम्बोधन गरिन्छ भनी भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयसंग जानकारी माग गर्ने ।</p> <p>५. देशैभरी रासायनिक मलको हाहाकार भईरहेकोले रासायनिक मलको सहज उपलब्धताको लागि पहल गर्न भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको ध्यानाकर्षण गर्ने ।</p> <p>६. हालै देशै भरी गएको बाढी पहिरोले ठूलो जनधनको क्षति भएको छ । यस शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समिति बाढी पहिरोमा परी मृत्यु भएका मृतकहरू प्रति हार्दिक श्रद्धान्जलि व्यक्त गर्दछ तथा घाईतेहरूको शिघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दै उनीहरूलाई राहतको व्यवस्था एवं बेपत्ता भएकाहरूको खोजि कार्यको लागि प्रदेश सरकारलाई अनुरोध गर्ने ।</p>
५१	२०७७।६।१४	कोभिड १९ को महामारीको रोकथाम नियन्त्रण र संक्रमण फैलन नदिन प्रदेश सरकारको योजना कार्यक्रमको बारेमा सामाजिक विकास मन्त्रालयसंग छलफल गर्ने ।
५२	२०७७।७।२५	<p>१.मन्त्रालयले रसायनिक मल कारखाना स्थापनाको लागि केन्द्र सरकारसंग समन्वय गर्न र कृषकहरूको लागि समयमै मल उपलब्ध गराउन प्रवन्ध गर्ने ।</p> <p>२.मन्त्रालय अन्तर्गत जिल्ला स्थित कार्यालयहरूको योजना तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन सम्बन्धमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्न यस अघि १३ जिल्लाको लागि गठन भएको चार वटा उप समितिलाई नै आ.व.२०७७।७८ को लागि पनि समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्ने गरी जिम्मेवारी तोक्ने ।</p> <p>३.सामूहिक खेती प्रणालीलाई उच्च प्राथमिकता दिई मन्त्रालयले त्यसको निरन्तर अनुगमन तथा नियमन गरिरहनु पर्ने ।</p> <p>४.छोटो समयमा उत्पादन हुने खालको खेतीलाई प्राथमिकता दिने र त्यस्ता उत्पादनमा रोजगारीको दृष्टिकोणलाई समेत व्यवस्थापन गरी अगाडी बढाउने ।</p>

बैठक संख्या	मिति	समितिले गरेका कार्यहरू/ निणर्यहरू
		<p>५.आत्मनिर्भर हुने पशुपालन, पशुपालन र तरकारी खेतीलाई उच्च प्राथमिकता दिने र त्यस्ता कार्यक्रमहरूमा अनुदान प्रयाप्त मात्रामा दिने र त्यसको सदुपयोग भएको वा नभएको बारेमा निरीक्षण गर्ने ।</p> <p>६.मन्त्रालयवाट तर्जुमा भएका ऐन, नियम, कार्यविधि, निर्देशिका तथा कार्यक्रमहरू कडाईका साथ पालना गराउने</p> <p>७.सामूहिक कृषि, पशुपालन र फलफूल खेतीको लागि आवश्यक पर्ने जग्गा जमिन लिजमा लिन दिन मन्त्रालयले समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गर्नु पर्ने र त्यस्ता स्थानहरूलाई प्राथमिकता दिई सिंचाइ, मल, बीउविजन तथा अनुदानको व्यवस्था गरी रोजगारी र उत्पादन बृद्धि गर्ने कार्य अगाडी बढाउने</p> <p>८.सहकारीलाई उद्योग, व्यावसाय र उत्पादशिल क्षेत्रमा लगानी गर्ने नीति तर्जुमा गर्नु पर्ने ।</p> <p>९.कृषकहरूवाट उत्पादित सामानहरूको लागि समूचित बजार व्यवस्थापन गर्ने र विचौलियाको अन्त्य गरी कृषकहरूले उचित मूल्य पाउने व्यवस्था गर्ने ।</p> <p>१०.भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको पूंजीगत बहुवर्षिय आयोजनाहरू निर्माणको विषयमा के कसरी कति काम भईरहेको छ सो को २ (दुई) महिनाभित्र समितिमा प्रतिवेदन बुझाउने गरी माननीय केशव प्रसाद पोखरेलको संयोजकत्वमा तपसिल बमोजिमका माननीयहरू सदस्य रहने गरी एक उप समिति गठन गर्ने</p> <p><u>उप समिति</u></p> <p>माननीय केशव प्रसाद पोखरेल — संयोजक</p> <p>माननीय प्रेम बहादुर पुलामी - सदस्य</p> <p>माननीय भिमसेन खत्री - सदस्य</p> <p>माननीय डा.राम कुमार अधिकारी - सदस्य</p> <p>माननीय सरस्वति बाटी - सदस्य</p>
५३	२०७७।९।७	<p>१.दोलखा जिल्ला, भिमेश्वर न.पा. अन्तर्गत कालिन्चोकमा भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको समेत लगानीमा संचालन हुन लागेको गाई फार्म अध्ययन निरीक्षण तथा दोलखा जिल्लाका प्रदेशका माननीयहरू, जिल्ला समन्वय समिति दोलखाका प्रमुख, भिमेश्वर न.पा.का मेयर, कृषि ज्ञान केन्द्र तथा भेटरीनरी प्रमुख तथा सम्बन्धित सहकारीसंग अन्तरक्रिया कार्यक्रम मिति २०७७ पुष १३ गते शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषि समितिद्वारा दोलखा जिल्लामा आयोजना गर्ने ।</p> <p>२.उक्त कार्यक्रम संचालन तथा आर्थिक व्यवस्थापनको लागि बागमती प्रदेश सभा सचिवालयलाई अनुरोध गर्ने ।</p>

बैठक संख्या	मिति	समितिले गरेका कार्यहरू/ निर्णयहरू
५४	२०७७।१२।१७	दोलखा जिल्ला, भिमेश्वर न.पा. वडा नं. ८ मा रहेको कालिञ्चोक गाई फार्म र भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको समेत लगानीमा निर्माणाधिन शित भण्डारण तथा सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको मेलम्ची र इन्द्रावतीमा संचालन भएको सामूहिक खेती कार्यक्रमको अध्ययन अनुगमन गर्न जाने ।
५५	२०७७।१२।२५	२०७७।१२।२६ गते बिहान ८.०० बजे प्रदेश नीति तथा योजना आयोगसंग योजना सम्बन्धमा छलफल गर्न सबै माननीय सदस्यहरू सहभागी हुने ।
५६	२०७८।०१।२६	दोलखा जिल्ला भिमेश्वर नगरपालिका वडा नं. ८ बोचमा भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय र तिलोतमा हिमाली फुड प्रोडक्सन एण्ड रिसर्च सेण्टर प्रा.लि. द्वारा साझेदारमा २०० मेट्रिक टन क्षमताको निर्माणाधिन शित भण्डारण केन्द्र हाईटेशन लाईन मुनि परेकोले यसबाट भविष्यमा जोखिम बढ्न गई मानविय क्षति समेत हुन सक्ने देखिएकोले बोचको शित भण्डारणको निर्माण कार्यक्रमलाई हाल अगाडि नबढाउन समितिले निर्देशन दिने ।
५७	२०७८।०१।२७	<p>१.कोभिड १९ महामारीबाट मृत्युवरण हुनु भएका सम्पूर्णमा हार्दिक श्रद्धान्जलि, कोभिडक १९ रोगसंग जुधिरहुनु भएका सबै बिमारीहरूको शिघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना साथै उपचारमा संलग्न डाक्टर, नर्स लगायत अन्य जनशक्तिहरूलाई समितिको तर्फबाट धन्यवाद ज्ञापन गर्ने ।</p> <p>२.सबै स्थानीय तहको सहकार्यमा आवश्यक स्वास्थ्य सामग्री सहित अस्पताल निर्माण र संचालनमा ध्यान दिन पर्ने ।</p> <p>३.पिसिआर चेक जाँचलाई सहज बनाई बिस्तार गरिनु पर्ने तथा स्वाव संकलनमा विशेष सावधानि अपनाउनु पर्ने ।</p> <p>४.लकडाउनलाई अझै प्रभावकारी बनाउन तथा आवश्यकतानुसार राहत सामग्रीको बितरण र विस्तारमा मन्त्रालयले आवश्यक पहल गर्ने ।</p> <p>५.सरकारी अस्पतालमा मात्र कोभिडका बिरामि उपचार हुंदा बिरामीको चाप थेग्न नसक्ने भई बिरामीले उपचारै नपाई मृत्यु हुने अवस्था आएकोले सबै प्राईभेट अस्पताल, मेडिकल कलेजमा कोभिड १९ को बिरामीको उपचार हुने वातावरण बनाउन मन्त्रालयको ध्यानाकृष्ट गर्ने ।</p> <p>६. सबै अस्पतालहरूमा अक्सिजनको अभाव हुन नदिन विशेष पहल गरिनु पर्ने ।</p> <p>७.संघीय सरकारसंग छलफल गरी कोभिडको भ्याक्सिन लगाउने वारेमा आवश्यक पहल गर्न मन्त्रालयको ध्यानाकृष्ट गर्ने ।</p> <p>८.उपचारमा संलग्न डाक्टर नर्स लगायत अन्य स्वास्थ्यकर्मी एवं जनशक्तिको व्यवस्थापनमा ध्यान दिनु पर्ने ।</p> <p>९.आवश्यकतानुसार आईशोलेशन वार्ड होल्डिङ्ग सेण्टर निर्माण गरी तत्काल संचालनमा ल्याउन सामाजिक विकास मन्त्रालयलाई निर्देशन दिने ।</p>

बैठक संख्या	मिति	समितिले गरेका कार्यहरु/ निणर्यहरु
		१०.अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाउन पर्ने ।
५८	२०७८२।१७	१.समितिले आ.व. २०७७/७८ को आफूले गरेका काम कारवाहीलाई समेटेर प्रदेश सभामा प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने भएकोले समिति सचिवालयबाट तयार भएको प्रतिवेदनको मस्यौदा अध्ययन गरेर सबै माननीय सदस्यहरुलाई मिति २०७८ जेठ २० गतेसम्म सुझावहरु लिखित रुपमा बुझाउनु हुन अनुरोध गर्ने । २.मिति २०७८ साल जेठ २१ गते बिहान ११.०० बजे प्राप्त भएका सुझावहरुमाथि छलफल गरी प्रतिवेदनलाई अन्तिम रुप दिन Zoom प्रविधिबाट बैठक बस्ने ।
५९	२०७८।०२।२१	१. समितिले आ.व. २०७७/७८ को आफूले गरेका काम कारवाहीलाई समेटेर प्रदेश सभामा पेश गर्नु पर्ने प्रतिवेदनमा माननीय सदस्यहरुबाट प्राप्त भएका सुझावहरु थप गर्ने र प्रतिवेदनलाई अन्तिम रुप दिने २. अन्तिम रुप दिई तयार भएको प्रतिवेदनको Soft Copy माननीय सभापति लगायत माननीय केशव प्रसाद पोखरेल र माननीय बसन्त प्रसाद मानन्धरलाई उपलब्ध गराउने ।

अनुसूची-३

समितिका सदस्यहरुको बैठकमा सहभागिता

कूल बैठक संख्या:- ०९

सि.नं.	बैठक संख्या	मिति	उपस्थित	कैफियत
१.	४९	२०७७।०३।१९	१९	
२.	५०	२०७७।०५।१४	११	Zoom प्रविधिबाट भर्चुअल
३.	५१	२०७७।०६।१४	१३	Zoom प्रविधिबाट भर्चुअल
४.	५२	२०७७।०७।२५	१५	भौतिक उपस्थिति तथा Zoom प्रविधि दुबैबाट
५.	५३	२०७७।०९।०७	७	Zoom प्रविधिबाट भर्चुअल
६.	५४	२०७७।१२।१७	११	
७.	५५	२०७७।१२।२५	१७	
८.	५६	२०७८।०१।२६	१३	Zoom प्रविधिबाट भर्चुअल
९.	५७	२०७८।०१।२७	१३	Zoom प्रविधिबाट भर्चुअल
१०	५८	२०७८।२।१७	१२	

इन्द्रावती गा.पा.११ मा सामूहिक खेतीको अध्ययन अवलोकन भ्रमणमा वडा अध्यक्ष सामूहिक खेतीको बारेमा जानकारी गराउँदै ।

माननीय सदस्यहरु सामूहिक खेतीको अध्ययन अवलोकन गर्दै

माननीय सदस्यहरु सामूहिक खेतीको अध्ययन अवलोकन गर्दै

सामूहिक खेतीको अध्ययन अवलोकन पश्चात माननीय सदस्यहरु फोटो खिंचाउँदै

दोलखा जिल्लाको भिमेश्वर न.पा.८ बोचमा शित भण्डारणको लागि भुईँ ढलान गरिएको

दोलखा जिल्लाको भिमेश्वर न.पा.८ बोचमा कालिञ्चोक गाई फार्ममा माननीय सदस्यहरु अध्ययन अवलोकन गर्दै

दोलखा जिल्लाको भिमेश्वर न.पा.८ बोचमा कालिञ्चोक गाई फार्म तयार हुंदै

दोलखा जिल्लाको भिमेश्वर न.पा.८ बोचमा कालिञ्चोक गाई फार्म माननीय सदस्यहरु अवलोकन गर्दै

कालिञ्चोक गाई फार्ममा कर्मचारी बस्नको लागि बनाइएको काठको घर

प्रकाशक

प्रदेश सभा सचिवालय

बागमती प्रदेश

हेटौडा, मकवानपुर

ईमेल: state3assembly@gmail.com

फोन नं ०५७-५२४८८९, ०५७-५२७५०८, फ्याक्स: ०५७-५२३६९२